

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет управління, адміністрування та туризму
Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи

ДИПЛОМНА РОБОТА

магістр

Рівень вищої освіти

Розвиток підприємництва у сфері сільського зеленого туризму за матеріалами
Зеленої садиби «Альпіна Софі», с. Рудківці, Хмельницької області

Галузь знань 24 «Сфера обслуговування»

Спеціальність 242 «Туризм»

Освітня програма «Туризм»

Шифр _____

Виконав: студент 2 курсу
група ТУРМ-21-1

_____

Підпис

В.А.Лучков

Ініціали, прізвище

Керівник

_____

Підпис, дата

С.А. Матюх

Ініціали, прізвище

Нормоконтролер

_____

Підпис, дата

Ініціали, прізвище

До захисту допускаю:
Зав. кафедри
міжнародних відносин та
туризму

_____

Підпис, дата

І.Є. Журба

Ініціали, прізвище

_____ 2022 р.

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет управління, адміністрування та туризму

Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи

Рівень вищої освіти магістр

Галузь знань 24 «Сфера обслуговування»

Спеціальність 242 «Туризм»

Освітня програма Туризм

ЗАТВЕРДЖУЮ

зав. кафедри туризму та

готельно-ресторанної справи

Журба І. Є. _____

_____ 2022 р.

ЗАВДАННЯ

НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ

Лучкова Владислава Андрійовича

Прізвище, ім'я, по батькові студента

1 Тема роботи «Розвиток підприємництва у сфері сільського зеленого туризму» (за матеріалами Зеленої садиби «Альпіна Софі», с. Рудківці, Хмельницької об'єкції)

керівник роботи Матюх Сергі Анатолійович

затверджена Наказом по університету від «01» липня 2022 р. №87

2 Строк подання студентом роботи на кафедру _____ 2022 р.

3 Вихідні дані до роботи: підручники, посібники, періодичні видання, статистичні звіти, Інтернет джерела

4 Зміст пояснювальної записки (перелік питань, що їх належить розробити)

У першому розділі розглянути теоретичні засади розвитку підприємництва у сфері сільського зеленого туризму. У другому розділі проаналізували функціонування малого підприємництва в регіоні, а також організацію діяльності Зеленої садиби «Альпіна Софі» у сфері сільського зеленого туризму. У третьому розділі розглянути проблеми та шляхи удосконалення функціонування підприємницької діяльності у сфері сільського зеленого туризму.

5 Перелік графічного матеріалу: Поняття та термінологія для аналізу основних характеристик дозвілля, пов'язаного з туристичною діяльністю в сільській місцевості; Напрями стимулювання підприємництва у сфері сільського зеленого туризму в регіонах України; Моделі розвитку сільського зеленого туризму; Аналіз зміни кількості номерного фонду та вартості проживання ЗС «Альпіна Софі» на протязі 2020-2022 рр; Зміна доходу садиби на протязі 2020-2022 років; Тенденції розвитку малого підприємництва у сфері сільського та зеленого туризму; Рекомендовані пропозиції вдосконалення функціонування ЗС «Альпіна Софі».

5. Дата видачі завдання _____ 2022 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН ВИКОНАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

Назва етапу виконання ДР	Термін виконання етапу роботи	Примітка
1. Вибір теми і складання бібліографії	06.09.2022	
2. Вивчення стану проблеми за темою «Розвиток підприємництва у сфері сільського зеленого туризму за матеріалами Зеленої садиби «Альпіна Софі», с. Рудківці, Хмельницької області», висвітлення її в науковій літературі, нормативних документах, мережі Інтернет	20.09.2022	
3. Збір фактичного матеріалу	04.10.2022	
4. Уточнення мети, завдань і обґрунтування концепції роботи	11.10.2022	
5. Вибір методів аналізу матеріалів. Попереднє формулювання гіпотез, припущень тощо	25.10.2022	
6. Обробка зібраного матеріалу	08.11.2022	
7. Виявлення тенденцій, схем розвитку проблемної ситуації, прогнозування та формулювання підходів до розв'язання проблеми	15.11.2022	
8. Підготовка тексту Основної частини роботи. Формулювання висновків за розділами	29.11.2022	
9. Підготовка тексту виступу та загальних висновків, проходження попереднього захисту	13.12.2022	
10. Здача роботи на кафедрі	20.12.2022	

Студент-дипломник

_____ Лучков В.А.
Підпис, Прізвище, ініціали

Керівник роботи

_____ Матюх С.А.
Підпис, Прізвище, ініціали

АНОТАЦІЯ

на дипломну роботу _____ Лучкова Владислава Андрійовича _____
Тема роботи: Розвиток підприємництва у сфері сільського зеленого туризму за матеріалами Зеленої садиби «Альпіна Софі», с. Рудківці, Хмельницької області
Спеціальність 242 «Туризм»
Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи
Науковий керівник кандидат економічних наук, доцент Матюх С.А.
м. Хмельницький, 2022 р.

Дипломна робота виконана на 57 с., містить 5 таблиць, 5 рисунків, а перелік джерел посилань складається із 37 найменування, __ додатків.

Актуальність теми. Сучасні темпи розвитку технологій, зростання чисельності міських жителів, екологічні негаразди та зростання психологічного дискомфорту в містах сприяє прагненню мешканців до відпочинку у спокої на лоні природи. Такі послуги їм може надати сільський зелений туризм. Зазначимо, мешканці міст бажають об'єднати привабливість сільського життя та здобутки урбанізації. Через те є певні вимоги до умов життя та організації харчування таких любителів сільського зеленого туристичного продукту. Тому важливим є дослідження сучасного рівня та перспектив функціонування підприємництва у сфері сільського зеленого туризму. Актуальність теми обумовлена частково неузгодженістю бачення туристичної діяльності з позиції усіх зацікавлених сторін.

Перший розділ роботи присвячений розгляду теоретичних засад економічної сутності підприємництва у сфері туристичного бізнесу, узгодження суті підприємництва гостинності в сільському зеленому туризмі та визначення поняття «сільський туризм», «зелений туризм», «агротуризм», «екотуризм».

У другому розділі проаналізовано стан діяльності малого і середнього підприємництва в Хмельницькій області, зокрема аналіз діяльності Зеленої садиби «Альпіна Софі» с.Рудківці, Хмельницька область, а також роль зелених садиб, як складової туристичного підприємництва в Хмельницькій області

У третьому розділі розглянуті проблеми та шляхи удосконалення функціонування та розвитку підприємницької діяльності у сільській місцевості, а також обґрунтування місця та ролі зелених садиб, як складової туристичного підприємництва в Хмельницькій області

Ключові слова: туристичне підприємництво, сільський туризм, зелений туризм, агротуризм, екотуризм, туристичні послуги, просування, прибуток, аналіз, проблеми, перспективи.

SUMMARY

for the thesis of Luchkov Vladyslav Andriyovych

The topic of the work: Development of entrepreneurship in the field of rural green tourism based on the materials of the Green Manor "Alpina Sofi", p. Rudkivtsi, Khmelnytskyi region

Specialty 242 "Tourism"

Department of tourism and hotel-restaurant business

Academic supervisor, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor S.A. Matyukh.

Khmelnytsky, 2022

Thesis is performed on 57 pages, contains 5 tables, 5 figures, the list of sources of references consists of 37 names, __ appendices.

Actuality of theme. The modern pace of technological development, the growth of the number of urban residents, environmental problems and the growth of psychological discomfort in cities contribute to the desire of residents to rest in peace in the lap of nature. Such services can be provided by rural green tourism. It should be noted that city dwellers want to combine the attractiveness of rural life with the gains of urbanization. Because of that, there are certain requirements for the living conditions and food organization of such lovers of rural green tourist products. Therefore, it is important to study the current level and prospects of the functioning of entrepreneurship in the field of rural green tourism. The topicality of the topic is partially due to the inconsistency of the vision of tourism activity from the standpoint of all interested parties.

The first part of the work is devoted to the consideration of the theoretical foundations of the economic essence of entrepreneurship in the field of tourism business, the reconciliation of the essence of hospitality entrepreneurship in rural green tourism and the definition of the concepts of "rural tourism", "green tourism", "agritourism", "ecotourism".

The second chapter analyzes the state of small and medium-sized entrepreneurship in the Khmelnytskyi region, in particular the analysis of the activities of the Green Manor "Alpina Sofi" in the village of Rudkivtsi, Khmelnytskyi Region, as well as the role of the green manors as a component of tourism entrepreneurship in the Khmelnytskyi Region.

In the third chapter, problems and ways of improving the functioning and development of entrepreneurial activity in rural areas are considered, as well as justification of the place and role of green estates as a component of tourist entrepreneurship in Khmelnytskyi region

Key words: tourist entrepreneurship, rural tourism, green tourism, agrotourism, ecotourism, tourist services, promotion, profit, analysis, problems, prospects.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА У СФЕРІ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ	11
1.1 Економічна сутність підприємництва у сфері туристичного бізнесу	11
1.2 Підприємництво гостинності в сільському зеленому туризмі	16
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ФУНКЦІОНУВАННЯ І РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА У СФЕРІ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ	23
2.1 Аналіз стану діяльності малого і середнього підприємництва в Хмельницькій області	23
2.2 Аналіз діяльності Зеленої садиби «Альпіна Софі» с.Рудківці, Хмельницька область	27
2.3 Зелені садиби, як складова туристичного підприємництва в Хмельницькій області	31
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ	41
3.1 Шляхи удосконалення підприємницької діяльності у сільській місцевості	41
3.2 Перспективи розвитку бізнесу в сільському зеленому туризмі Хмельницької області	45
ВИСНОВКИ	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	55

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасні темпи розвитку технологій, зростання чисельності міських жителів, екологічні негаразди та зростання психологічного дискомфорту в містах сприяє прагненню мешканців до відпочинку у спокої на лоні природи. Такі саме послуги їм може надати сільський зелений туризм. Зазначимо, мешканці міст бажають об'єднати привабливість сільського життя та здобутки урбанізації. Через те є певні вимоги до умов життя та організації харчування таких любителів сільського зеленого туристичного продукту. Тому важливим є дослідження сучасного рівня та перспектив функціонування підприємництва у сфері сільського зеленого туризму. Особливою актуальністю тема обумовлена частково неузгодженістю бачення туристичної діяльності з позиції усіх зацікавлених сторін. Споживачі хочуть максимум забезпечення зручностей і чистого навколишнього середовища, а власники зелених садиб не можуть збагнути, чого хочуть відвідувачі, котрі приїхали на лоні природи і неготові до незручностей. Варто зазначити, що бажання даного туриста є проживання в зеленій садибі, яка максимально знаходиться на природі та побудована з екологічно чистого матеріалу, а з іншого – забезпечує такий необхідний споживачам комфорт, і де можна отримати послуги харчування. Отже, агросадиба пропонує туристу сучасні послуги, як проживання так і харчування, а функціонування роботи зеленої агросадиби є аналогом туристичного підприємництва у сфері сільського зеленого туризму.

Розвиток даного виду туризму має важливе значення для функціонування економіки України, зокрема враховуючи значний рівень безробіття на територіях об'єднаних сільських, громад це вимагає термінового його розв'язання. Одним із напрямів зменшення безробіття у сільських громадах є рівень підприємництва на теренах де живуть селяни. Варто нагадати про необхідність створення сприятливих умов для сільських жителів займатись підприємницькою діяльністю у сфері сільського зеленого туризму та отримувати стабільне грошове

надходження до сімейного бюджету. Зазначені обставини визначають актуальність та пріоритетність теми даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження багатьох аспектів становлення та розвитку сільського зеленого туризму знайшли своє важливе місце у наукових працях українських та зарубіжних науковців-дослідників, а саме О. О. Бейдик, Ю. А. Заставний, Ю. В. Зінько, М. М. Крачило, В. Ф. Кифяк, О. О. Любіцева, І. В. Смаль, Т. Г. Сокол, Н. В. Фоменко, Б. П. Яценко, Е. Де Сото та інші. Питання функціонування органів державних інститутів влади щодо регулювання підприємництва у сегменті сільського зеленого туризму були об'єктом вивчення таких українських вчених як: З. П. Березівський, О. М. Варченко, С. Б. Жарая, О. О. Колесник, Ю. Б. Корнеєв, В. Я. Малиновський, І. М. Мініч. На сьогодні, розвиток підприємництва вітчизняної сфери сільського зеленого туризму вимагає подальшого удосконалення, застосовуючи позитивні і негативні чинники, які мають позитивну дію на стратегію функціонування туризму. Не значне державне фінансування галузі пропонує пошук сучасних, ефективних форм застосування грошово-матеріальних ресурсів та державно-управлінських процесів у даній сфері.

Мета та завдання дослідження. Метою дипломної роботи є систематизація та аналіз теоретичних та практичних надбань підприємництва у сфері сільського зеленого туризму, а також надання практичних рекомендацій щодо пришвидшення його розвитку. Досягнення мети дослідження потребує розв'язання наступних завдань:

- дослідити економічну сутність підприємництва у сфері туристичного бізнесу;
- дослідити теоретичну складову підприємництва у сфері сільського зеленого туризму;
- проаналізувати діяльність Зеленої садиби «Альпіна Софі» с. Рудківці, Хмельницька область;
- розкрити особливості підприємництва сільського зеленого туризму в Хмельницькій області.;

– дослідити закономірності становлення агросадиб, як суб'єктів підприємництва у сфері сільського зеленого туризму;

– визначити проблеми державного регулювання туристичного підприємництва в сільській місцевості;

– з'ясувати перспективи розвитку підприємництва сільського зеленотуризму ;

– визначити напрями подальшого становлення бізнесу у сфері сільського зеленого туризму.

Об'єктом дослідження є процес функціонування та розвитку підприємництва у галузі сільського зеленотуризму.

Предметом дослідження є сучасне підприємництво у сфері сільського зеленого туризму.

Методи дослідження. Для досягнення зазначеної мети та розв'язання визначених завдань у роботі застосовувались різноманітні методи наукового дослідження: аналіз, синтез, порівняння, систематизація та узагальнення – для з'ясування сутності та змісту досліджуваних понять та категорій, зокрема: «туризм», «сільський зелений туризм», «підприємництво»; статистичного та порівняльного аналізу – щоб дослідити ряд показників суб'єктів туристичної діяльності, а також для оцінювання сфери сільського зеленого туризму; метод узагальнення – щоб з'ясувати напрями розвитку державного регулювання туристичною галуззю України. Територіях. А також, при написанні дипломної роботи ми використовували аналітичний, статистичний, метод порівняння, групування, методи дослідження

Інформаційною базою дослідження були підручники та навчальні посібники, монографії, наукові статті, тези міжнародних конференцій, а також офіційна документація та річна звітність Зеленої садиби «Альпіна Софі», інтернет - ресурси.

Практичне значення одержаних результатів. результати дослідження можуть використовуватись при проведенні практичних та лекційних занять; при

подальших наукових дослідженнях, та в процесі підготовки фахівців сфери туризму.

Структура та обсяг роботи. Дипломна робота складається з трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, а саме містить 60 сторінок тексту, 5 рисунків, 5 таблиць. Список використаних джерел включає 37 найменування.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА У СФЕРІ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ

1.1 Економічна сутність підприємництва у сфері туристичного бізнесу, поняття та категорії

Розвиток сучасного сільського зеленого туризму, як нестандартного сегмента ринку туристичних послуг є у тісному взаємозв'язку із провідними секторами регіонального господарського комплексу. Так, зокрема можемо виділити тісну співпрацю із сільським господарством, торгівлею, транспортом, системою зв'язку, будівництвом, виробництвом товарів повсякденного вжитку, що виступають каталізатором комплексного розвитку сільських територій. В сучасних умовах у сегменті туристичного бізнесу, сільський зелений туризм займає своє не повторне місце на туристичному ринку. Сучасні наукові дослідження підтверджують, що динамічний розвиток сільського зеленого туризму виконує роль рушія структурної трансформації економіки регіонів, сприяти демографічній стабільності та вирішувати соціально-економічні проблеми становлення регіонів. Отже, визначається проблема пошуку пріоритетних напрямів заохочення підприємництва у сфері сільського зеленого туризму в регіонах України.

Сучасний період економічного розвитку України вимагає пошуку нових форм господарювання на теренах сільської місцевості. Однією з найбільш перспективних форм може бути мале підприємництво, адже воно враховує інтереси, як виробників так і споживачів продукції. Зазначимо, що у розвитку даного сектора економіки зацікавлені усі прошарки населення, зокрема сільське. Підвищуючи зайнятість великої частини населення, заохочуючи формування «середнього» класу, який стає основою суспільного розвитку.

Становлення архітектури сучасної, соціально-економічної піраміди. Перспективним напрямом підприємницької діяльності на селі є сільський зелений

туризм. Сільський зелений туризм - це діяльність жителів сільської території, пов'язаної із сільським природним середовищем, присадибною ділянкою та агробізнесом, де основою є природа та людина. Сільський зелений туризм не має негативного впливу на навколишнє середовище, та робить вагомий внесок на динаміку регіонального розвитку. Даний вид туризму сприяє раціональному використанню існуючого житлового фонду, а також не потребує значних інвестиційних витрат. Для українського села це ще один спосіб залучення надлишкової робочої сили, яка вивільнилася з сільськогосподарського виробництва. Оскільки, відомо, що малі підприємницькі структури в аграрному секторі економіки України працюють на засадах самокупності, самозабезпечення, та виборі векторів функціонування і повної відповідальності за кіневі результати діяльності. Через те сільський туризм вважають, як одним з найбільш перспективних напрямків розвитку підприємництва на теренах сільської громади. Сучасний стан розвитку сільського туризму привертає особливу увагу українських вчених, які досліджуючи світовий досвід, використовують його позитивну практику для розвитку підприємницької діяльності в Україні. Сільський зелений туризм є новою прогресивною формою підприємницької діяльності, його можна зарахувати до сфери малого підприємництва. яке створює ринкове конкурентне середовище у вітчизняному агропромисловому комплексі [21]. Його розвиток сприяє формуванню нових робочих місць на селі, запровадженню здобутків науково-технічного прогресу у малі форми сільськогосподарського виробництва, є особливим джерелом надходжень до місцевих бюджетів, а також бюджетів селянських родин. Він є каталізатором, що зменшує ризики та втрати від кризових явищ, які на даному етапі характерні великотоварному аграрному виробництву. Мале підприємництво - це будь-яка самостійна, повсякденна мотивована діяльність (виробнича, комерційна, фінансова, страхова) малих підприємств та фізичних осіб, яка реалізується на власний страх та ризик, з метою досягнення економічних інтересів, де задіяно до 50 працівників, і обсяг надходжень від реалізації продукції за рік складає до 10 млн. грн.. Визначальними, базовими засадами малого підприємництва є:

- створення конкурентного середовища;
- гнучке реагування на прогнозовані зміни кон'юнктури ринку;
- зростання сфери застосування в аграрному секторі інновацій;
- створення нових робочих місць;
- формування основ середнього класу.

Сільський зелений туризм можна вважати підприємництвом, адже власники зелених садиб створюють додаткові робочі місця, таким чином зменшуючи безробіття на селі (для прикладу, одне ліжко-місце забезпечує роботою у межах 6-7 місцевих жителів). Послуги надають, зокрема, що пов'язані з проживанням та харчуванням, а також, що пов'язані з побутом сільських жителів (приготуванням хліба, рибальством, вечерею з використанням грілю при вогнищі, участю у польових роботах та активна участь у місцевих святкуваннях) за певні кошти, що є дуже важливим прибутком для власників даної зеленої садиби. Сільський зелений туризм - це своєрідна форма відпочинку в приватних домашніх господарствах сільської місцевості із застосуванням майна та людських ресурсів особистого селянського, підсобного або фермерського господарства, природно-рекреаційних особливостей місцевості та культурної, історичної та етнографічної спадщини регіону [6, с.138-143]. Згаданий вид туризму, передбачає перебування туристів у приватному будинку сільськогоспвласника, окремому будинку, або на території підсобного господарства. Зазначимо, що сільський зелений туризм світовою спільнотою розглядається, як протиположна сільському господарству за кількістю отриманих прибутків. Зауважимо, розвиток інфраструктури сільського туризму не потребує таких вагомих капіталовкладень, як значна кількість інших видів туризму, і може проводитись за рахунок грошових надходжень самих селян. Зменшення маятникової міграції з сіл до міст дасть можливість заощадити достатні фінансові капітали та матеріальні ресурси, за підрахунками експертів-аналітиків Європейського банку реконструкції та розвитку, створення належних умов у місті для вихідців з сільських районів у 20 разів дорожче, ніж адаптація та облаштування даних людей до життя і роботи в селі. На даний час власники понад 700 садиб із 17 областей

України пропонують відпочинок у своїх садибах. Головні центри сільського зеленого туризму в Україні орієнтовані на рекреаційні центри: екологічно чисті річки; лісові масиви; морські узбережжя; озера та водоймища, а також на оригінальність історико-архітектурних комплексів міст та сіл. В умовах сьогодення в Україні можна виділити 2 центри розвитку сільського зеленого туризму це Карпати (Івано-Франківська, Закарпатська і Львівська обл.) та Поділля (Вінницька Хмельницька, Тернопільська, Черкаська, пн. Одеської обл.). зазначимо, що за останні роки стрімко зростає кількість таких садиб у Чернівецькій, Волинській, Київській областях. Даний вид туризму стає дуже популярним у Східній частині України: Запорізькій, Кіровоградській, ніпропетровській та інших областях.

Для становлення та ефективного розвитку сільського туризму вкрай необхідно створити три основних умови, серед яких є: присутність фактичного житла для розміщення приїжджих, створення місць з підвищеним комфортом («ліжко та сніданок»), наявність продуманого дозвілля. Такий вид туризму став популярним у ряді країн таких, як: Франція, Італія, Ірландія, Швейцарія, Австрія, Німеччина. На основі проведених досліджень та їх аналізу, орієнтовно 35% жителів ЄС надають перевагу відпочинку «в селі», уряд ЄС виокремлює багатообіцяючу перспективність розвитку зазначеного виду туризму в Європі, що є одним з чинників економічного зростання сільської місцевості [28]. Варто зазначити, що такий вид туризму залучає велику частину рекреантів і є надзвичайно прибутковим сегментом підприємницької діяльності. Проте кожна з вище названих країн створює свою власну національну модель розвитку сільського зеленого туризму враховуючи характерні ознаки природи, історико-культурні особливості, максимально скорочуючи вплив туристичного підприємництва на основний вид діяльності. На противагу класичному туризму, сільський зелений туризм має свою специфіку, зокрема це: охорона навколишнього середовища; соціально-економічну справедливість; демократія; естетична гармонія. Якісний вплив на ефективний розвиток сільського зеленого туризму в Україні здійснюють такі чинники:

- збільшення попиту на повсякденний відпочинок у сільській місцевості;
- значна історико-культурна, етнографічна спадщина українських сіл;
- унікальні рекреаційні ресурси;
- екологія довкілля, чистота сільської місцевості;
- велика частка трудових ресурсів, яких можна залучити для обслуговування туристів;

- традиційна гостинність власників зелених садиб та доступна ціна за відпочинок;

- спроба надання комплексу додаткових послуг з організації екскурсій, рибальства, збирання ягід та грибів, верхова їзда, а також катання на конях тощо [6 с.138-143]. Розвиток сільського зеленого туризму в Україні стає можливим за рахунок наявності наступних чинників:

- унікальної природно-культурної та історичної спадщини;
- 15 унікальних природних заповідників;
- благоприятний клімат, який відрізняється від клімату низки країн світу;
- самобутність етнічної спадщини;
- 4 млн. осіб, що є частково зайняті в сільському господарстві;
- 6,5 млн. житлових будинків що можуть бути долучені до сільського туризму;

- 2/3 сільськогосподарської продукції знаходиться в особистих підсобних селянських господарствах та є проблемами з її збутом тощо.

Зазначимо, сільський зелений туризм має можливість позитивно впливати на відродження, збереження, становлення та розвиток місцевих промислів, народних традицій і звичаїв, пам'яток історико-культурної, архітектурної спадщини, а також розширює логістику реалізації продукції вільного підсобного господарства селянина.

Сільський зелений туризм - це відповідно нова галузь. Даний вид туризму є важливим, як для відпочиваючих, так і для власників підсобних господарств селян, сільських об'єднаних громад, регіонів і держави загалом. Він допомагає розвитку низки взаємопов'язаних з ним галузей економіки, також охороні, збереженню

української духовності, популяризації української культури. Сільський зелений туризм сприяє поширенню знань та інформації про історичні, природні, культурні, етнографічні особливості України, що потребує на різноманітну підтримку з боку держави [21].

1.2. Підприємництво гостинності в сільському стану зеленому туризмі

Сільський зелений туризм є однією з можливостей заробітку селян і однією зі складових комплексного розвитку сільських територій та їх інфраструктури. Сільський екотуризм має потенціал стати однією зі стратегій подолання сільської бідності, тому сільський екотуризму країнах, що розвиваються, має пропагувати та стимулювати держава, щоб забезпечити поштовх економічній діяльності в цьому сегменті. Доступ має бути максимально спрощений, з суб'єктами систематичного забезпечення екскурсійної діяльності. Послуги в цій сфері мають багато переваг, наприклад податкові пільги. Важливою складовою організації сільського відпочинку є сільська сім'я, діяльність якої пов'язана з веденням дотаційного господарства. Надання додаткових послуг здійснюється шляхом використання майна цього господарства для надання відпочиваючим послуг зеленого туризму в сільській місцевості, зокрема проживання, харчування та знання місцевої культури та традицій. Ключовою передумовою соціально-економічного зростання сільського господарства є максимізація наявних можливостей. Якісне і раціональне використання матеріальних, фінансових, виробничих і трудових ресурсів, пошук нових можливостей для бізнесу, впровадження останніх досягнень науково-технічного прогресу, сучасний менеджмент і розвиток туризму сприяють сталому соціально-економічному розвитку України у цілому, та села зокрема. При оцінці економічної рентабельності сільського господарства враховується загальний обсяг економічних ресурсів, що знаходяться у власності і підпорядкуванні агропромислових організацій,

і економічні наслідки їх раціонального використання. У контексті сучасного суспільного розвитку можна стверджувати, що сільський зелений туризм може не тільки підвищити рівень життя сільської місцевості, але й відіграє важливу роль у підвищенні економічного рівня всієї країни, активний, особливо в сільській місцевості::

- сільський туризм-відпочинок на природі в сільській місцевості, де власник забезпечує проживання та харчування. Основною метою цього виду туризму є динамічно-пасивне, пізнавальне та відпочинкове життя селян [1, с. 155];

- агротуризм пізнавально-навчковий, формує уміння та відпочинковий вид туризму, що має на меті застосування підсобних селянських чи фермерських господарств, а також земель сільськогосподарських підприємств, які поки що не використовуються в аграрному бізнесі. Агротуризм – явище ємкісне, що враховує структурний ланцюжок «турист - власник – селянське господарство - село – природне навкодишне середовище» [2, с. 103];

- агроекотуризм-відпочинок сімей, які займаються веденням сільського господарства органічними методами (на фермах з відповідними сертифікатами).

Сільський зелений туризм в Україні розвивається під впливом різних чинників, серед яких є ті, що допомагають, а також ті, що ставлять рамки і гальмують його розвиток. Сільський зелений туризм у сільській місцевості України розвивається під впливом ряду чинників. Це стосується не лише того, що допомагає, але й того, що закладає основу та гальмує його розвиток. Серед позитивних чинників варто виділити сільські території з унікальними природними, історико-культурними етнографічними та рекреаційними ресурсами. Слід зазначити, що рекламна підтримка в цій сфері є недостатньою. Це є основною перешкодою в інформуванні потенційних внутрішніх та міжнародних споживачів послуг зеленого сільського туризму. До незадовільних чинників можна віднести не завершеність сільської інфраструктури, логістики та зв'язку, що компенсується низькими цінами на дані послуги. [4]. Сільський зелений туризм приносить користь, як відпочиваючим, так і власникам садиб, сільським громадам і регіонам, а також державі в цілому. Такий розвиток туризму сприятиме

збереженню селян, як носіїв української ідентичності, історії, культури та духовності та сприятиме поширенню української культури.[3]. Соціально-економічний вимір зростання вартості туризму полягає в його позитивному впливі на рекреаційні сільські зони та об'єднання місцевих громад через формування комунікаційних систем, культурний розвиток та рівень освіти місцевого населення. У деяких районах, віддалених від промислових і культурних центрів, ці функції може виконувати лиш етуризм. Одною із основних виробничих галузей Хмельницької області є сільське господарство. Тут необхідно враховувати ресурсний потенціал. Масштаби сільськогосподарського виробництва неповною мірою відповідають місцевому ресурсному потенціалу, щодо його раціонального використання. Вирішальним є доведений потенціал регіону, щодо наявності цих ресурсів та його різнобічного розвитку та підвищення рівня життя сільського населення. Досліджуючи теоретичні засади науковців із сільського туризму, слід зазначити, що багато авторів обґрунтовують концепцію сільського зеленого туризму. Сам термін «сільський зелений туризм» у їхніх роботах не знайшов відображення, хоча його суть і значення для України були зрозумілі. Серед експертів туристичного сектору досі точаться дебати, щодо таких понять, як сільський туризм, екотуризм, агротуризм, зелений туризм, фермерський туризм та екоагротуризм. Також зауважте, що багато авторів розуміють те саме по-різному. Економісти Г.С. Ємець і М.А. Лендел під сільським туризмом розуміють туризм у сільських будинках і господарствах, або в сільській місцевості взагалі, але не включають відпочинок у конкретних рекреаційних зонах.[16].

Адже, якщо турист має на меті оздоровлення у лікувально-рекреаційних закладах – це вже не можна класифікувати як сільський туризм. На думку авторів, важливим є, щоб відпочинок у сільській садибі не включав відпочинок за межами рекреаційної зони. Якщо туристи хочуть оздоровитися в лікувально-оздоровчих закладах, то це вже неможна віднести до сільського туризму. а сільську садибу в такому випадку краще визначити як приватний міні-готель. Водночас згідно з Пінчук Т.А. під сільським туризмом слід розуміти мандрівки з

метою відпочинку, рекреації, регенерації та релаксації населення, що передбачає розміщення в сільській місцевості із залученням приватного сектора. садиби в даному випадку краще визначити як приватний міні-готель. Усі інші види туризму: фермерський, природний, органічний, зелений, екологічний, стійкий, альтернативний туризм, екотуризм, агротуризм тощо. Усе вище перераховане це різнівиди туризму за цільовим призначенням і природою, але іноді вони можуть це робити за рахунок місцевого відпочинку та використання приватного житла (наприклад, приватних будинків) [29]. Для поняття агротуризм варта уваги праця Молнара О.С. та Кушнір Ю.Б. піда гротуризмом розуміється галузь туристичної індустрії, орієнтована на використання природних, культурно-історичних та інших ландшафтних ресурсів та їх особливостей для створення комплексних продуктів. Автор описує агротуризм та екотуризм як підвиди сільського туризму [10]. Пінчук Т.А під агротуризмом розуміють підприємницьку діяльність, пов'язану із сільським господарством та сільськогосподарськими роботами, що проводяться на базі садиб та агроосель..[29].

З вище наведеного бачимо,що в роботі дослідників відсутні єдині визначення термінів сільський туризм, зеленийтуризм, екотуризм та агротуризм. На нашу думку, слід чітко розмежовувати поняття сільського, зеленого, агротуризму та екотуризму, оскільки природа та мета цих видів туризму принципово різні. Тому слід зазначити, що сільський туризм стає все більш популярним, цікавим і розвивається людьми сільської місцевості. Нині цей вид туризму має різні назви (агротуризм, сільський туризм, екотуризм, екоагротуризм, зелений туризм.), і не існує єдиної методики їхньої інтерпретації вченими і практиками. Тому вважаємо за необхідне проаналізувати основні різновиди зеленого туризму.(таблиця 1.1).

Таблиця 1.1 - Поняття та термінологія для аналізу основних характеристик дозвілля, пов'язаного з туристичною діяльністю в сільській місцевості

Видтуризму	Визначення
Агротуризм	[Поняття та термінологія для аналізу основних характеристик дозвілля, пов'язаного з туристичною діяльністю в сільській місцевості [5]. Форма сільського туризму, безпосередньо пов'язана з селянським (сільськогосподарським) господарством, яка передбачає як розміщення, так і харчування, ознайомлення з сільськогосподарською діяльністю, традиціями та звичаями місцевості.[14]
Зелений	Туристична діяльність на території природних ландшафтів з елементами атракційності (лісопарки, аквапарки, ботанічні сади), короткочасний відпочинок з певними умовами, збирання грибів та рибальства.[36] Зелений туризм включає спілкування з природою, проживання в таборах або в сільській місцевості, діяльність, пов'язану з сільськогосподарськими роботами, знайомство з життям сільських жителів, піші прогулянки, вивчення флори і фауни тощо[30]
Екологічний	Орієнтований на з'ясування особливостей природи та культури. З цією метою подорожей в місця з відносно не займаною природою немає порушення цілісності екосистеми для отримання повного явлення про природні екосистеми, створюють культурно-етнографічні особливості цієї території є такі економічні умови, коли консервація вигідна місцевому населенню [12.]
Сільський	Діяльність сільських людей, пов'язана з сільським середовищем, сільськими домогосподарствами та заняттями з орієнтиром на природу і талюдей. На відміну від масового туризму, сільський туризм немає негативного впливу на навколишнє середовище та робить значний внесок у регіональний розвиток. Так наявний житловий фонд можна використовувати і не вимагає великих інвестиційних витрат
Фермерський	Особливий вид туризму—екскурсійний тур, що знайомить туристів із тваринництвом та іншими видами сільськогосподарської діяльності [11].

Вважаю, що сутність зеленого сільського туризму найкраще проілюстровано та розкрито у трактуванні В. Дарчука: «Вид туризму, який передбачає перебування мандрівників у помешканнях для відпочинку та отримання відповідних послуг (традиційні критерії:

Розміщення (екологічні, культурно-історичні об'єкти), харчування (екологічно чисті продукти, дегустація місцевої (домашньої кухні), розваги (участь у фестивалях, ярмарках, організація традиційних свят); Традиційно додається: Садиби, городи, двори, сіножаті, рибальство, полювання, зокрема: догляд за худобою, катання на конях, катання на човнах, вивчення народних мистецтв тощо)» [6, 12].

Узагальнюючи, можна сказати, що: -сільський туризм—форма

рекреаційного туризму в сільській місцевості, коли власник сільської власності надає туристам послуги з розміщення та харчування. Основною метою цього виду туризму є пасивно-динамічний відпочинок по далі від міської суєти та вивчення побуту селян.

- зелений туризм (екотуризм) – активний відпочинковий туризм, спрямований на пізнання та охорону природи шляхом розміщення туристів на ночівлю в кемпінгах і наметах;

- фермерський туризм (агротуризм)

- Рекреаційний Вид активного туризму, спрямований на заняття сільськогосподарськими роботами або сільськогосподарською діяльністю не залежно від місця розташування села або сільськогосподарського підприємства

Таким чином, окреслюється проблема пошуку перспективних напрямів стимулювання підприємництва у сфері сільського зеленого туризму в регіонах України.

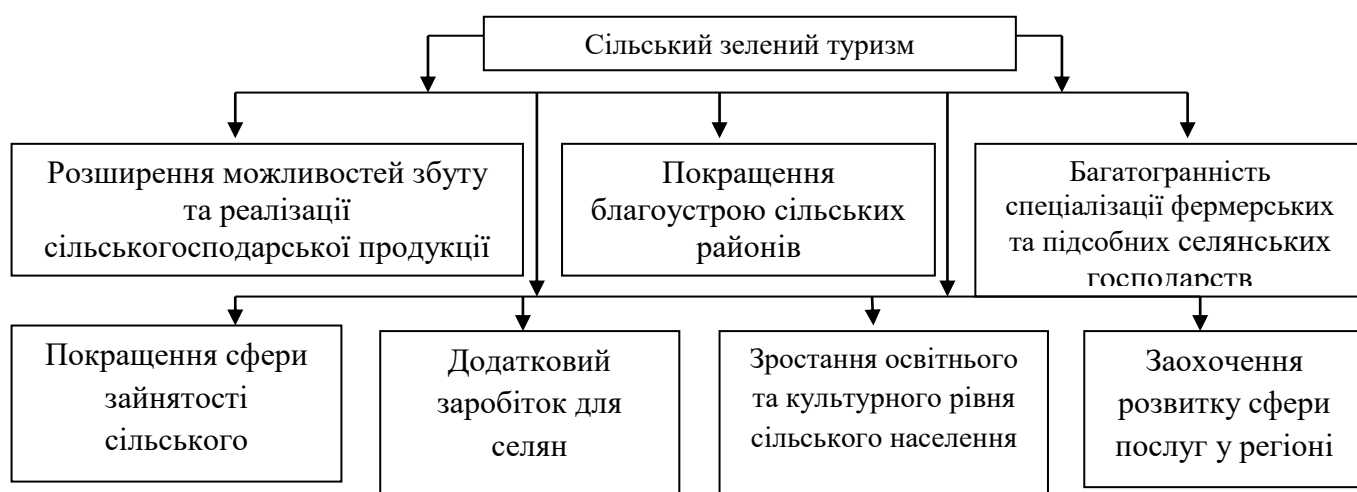

Рисунок 1.2 - Напрями стимулювання підприємництва у сфері сільського зеленого туризму в регіонах України

Для сталого розвитку сільського зеленого туризму в Україні вкрай необхідно створити відповідну законодавчу базу, упорядкувати нормативно-правову базу прийняттям Верховною Радою закону прямої дії «Про сільський зелений туризм» та Постанови Кабінету Міністрів з питань стандартизації його діяльності «Послуги туристичні. Туризм сільський зелений. Основні вимоги».

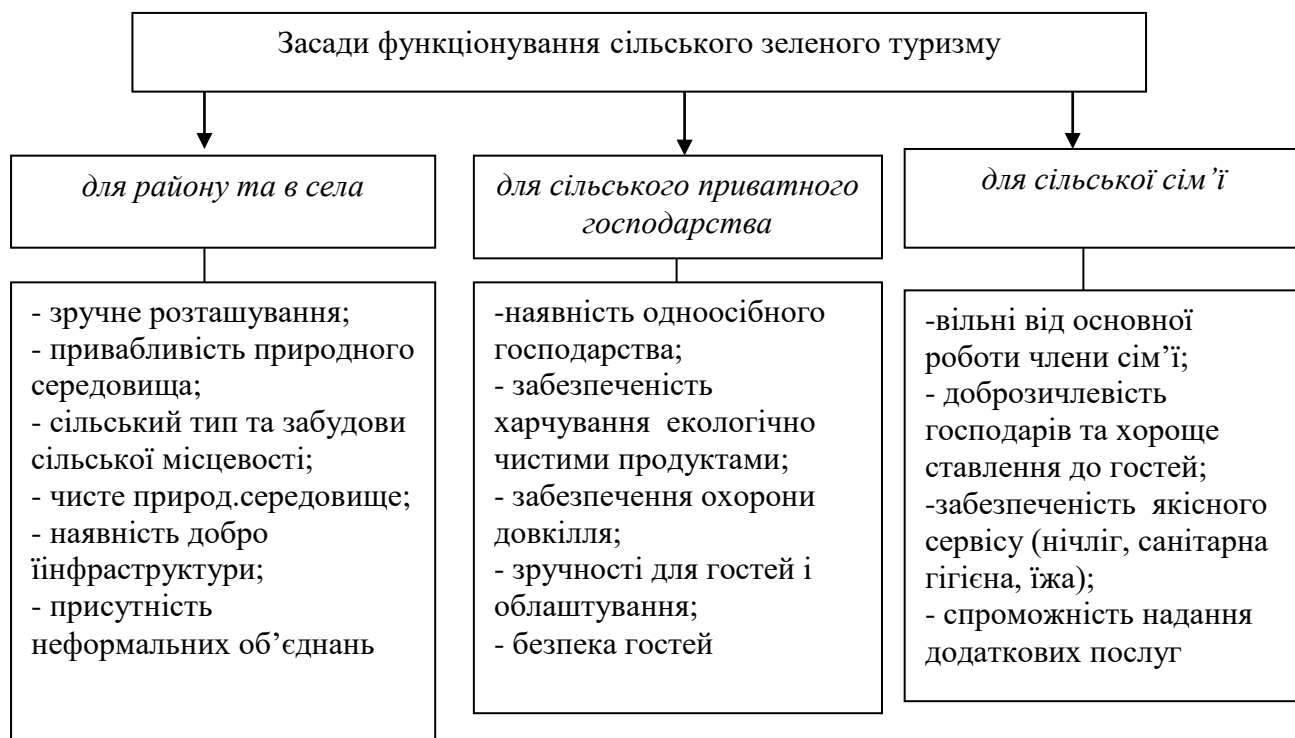

Рисунок 1.3 – Засади функціонування сільського зеленого туризму

Зрештою, розвиток сільського туризму може знизити рівень безробіття на українському ринку праці, зменшити маятникову міграцію із села в місто, розвинути соціальну інфраструктуру в селі, покращити стан населених пунктів, доріг і сіл. Тому розвиток зеленого сільського туризму має бути в центрі уваги місцевої та окружної влади, сфери, яка є привабливою для ефективних та творчих фермерів. Це потребує виваженого та комплексного наукового підходу, хорошої маркетингової підтримки, чудової освітньої та інформаційної підтримки[28].

РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ФУНКЦІОНУВАННЯ І РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА У СФЕРІ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ

2.1 Аналіз стану діяльності малого і середнього підприємництва в Хмельницькій області

Розвиток малого та середнього підприємництва (МСП) залишається одним із пріоритетних напрямів національної та регіональної економічної політики України. МСП є важливою частиною ринкової економіки, що дозволяє їм створювати нові робочі місця, збільшувати доходи та бюджети, вирішувати ключові соціально-економічні проблеми, підвищувати конкурентоспроможність та розвивати інновації. 2019 році в області працювало 14087 підприємств, з них 10 великих, 464 середніх та 13613 малих. Дані показують, що з 2016 по 2019 рік кількість компаній у всіх категоріях зросла. З 2016 року кількість МСП зросла на 4161 одиницю (44,0%) та 93 підприємства середнього розміру (26,5%). Кількість фізичних осіб-підприємців зменшилася з 52745 од. 51364 у 2016 році. При цьому з 2018 року поступово зростає кількість громадян, які займаються підприємницькою діяльністю. Найбільше працівників малого бізнесу в 2019 році працюють в оптовій та роздрібній торгівлі, автосервісі, 64300 (30,9%), промисловість 47100 (22,6%), сільське господарство, лісове господарство та рибальство 20500 (9,8%), транспорті складування 12300 (5,9%), будівництво 9300 (4,5%). У загальному обсязі реалізованої суб'єктами господарювання області продукції (товарів, послуг) МСП становили у 2016 році 86,9 %, у 2017 році – 87,0%, у 2018 році – 87,9 %, у 2019 році – 84,3%.

У 2019 році МСП області реалізували продукції, товарів та послуг на суму близько 113 млрд. грн. , що в 1,6 раза більше, ніж у 2016 році. Автомобілі та мотоцикли – 41,6 млрд. грн. (36,8%), промисловість – 23,9 млрд. грн. (21,2%), сільське, лісове та рибне господарство – 20,9 млрд. грн. (18,5%), будівництво – 6,2 млрд. грн. (5,5%). Транспорт і зберігання – 4,7 млрд. грн. (4,2%). Одним із

головних викликів для розвитку МСП залишається питання зайнятості населення. У період з 2016 по 2019 рік кількість працівників, зайнятих у МСП, зросла з 176,5000 у 2016 році до 208,3000 у 2019 році, що становить 94,9 % від загальної кількості зайнятих працівників 8% населення області чи працездатного віку, з них на підприємствах малого підприємництва зайнято понад 132,8 тис. осіб. У 2019 році найбільше працівників МСП було зайнято в оптовій та роздрібній торгівлі, ремонті автомобілів та мотоциклів – 64,3 тис. (30,9%), промисловості – 47,1 тис. (22,6%), сільське, лісове та рибне господарство - 20,5 тис. (9,8%), транспорт та складські приміщення – 12,3 тис. (5,9%), будівництва – 9,3 тис. (4,5%). У загальному обсязі реалізованої суб'єктами господарювання області продукції (товарів, послуг) МСП становили у 2016 році 86,9%, у 2017 році – 87,0%, у 2018 році – 87,9 %, у 2019 році – 84,3 %. У 2019 році МСП області реалізували продукції, товарів та послуг на суму близько 113 млрд. грн., що в 1,6 раза більше, ніж у 2016 році. Автомобілі та мотоцикли - 41,6 млрд. грн. (36,8%), промисловість - 23,9 млрд грн. (21,2%), сільське господарство - 20,9 млрд. грн. (18,5%) Будівництво 6,2 млрд грн. (5,5%), транспортування та зберігання – 4,7 млрд грн. (4,2%). У 2019 році домогосподарства всіх рівнів отримали від МСП 6567,5 млн грн. податкових платежів. Ціна 1205,1 млн. грн., або на 22,5 % більше, ніж у 2018 році. Порівняно з 2016 роком відповідні виплати зросли майже у 2,2 рази. За результатами економічної діяльності за 2019 рік 76,1 % були малими 75,6 % в великих і середніх підприємств досягли позитивних фінансових результатів понад 7,6 млрд. грн. Ціна 2,3 млрд. грн. (30,2%) більше, ніж у 2016 році. Прибуток для МСБ склав 2,6 млрд грн. 5 млрд грн. Водночас у 2019 році 23,9 % МСП зазнали збитків на 1 млрд грн. і 24,4 % середніх підприємств – по 1,8 млрд грн. Загалом фінансовий результат до оподаткування МСБ у 2019 році він склав 4,8 млрд грн. . Збереження тенденції прибутковості МСП є необхідною умовою для підвищення рівня заробітної плати та зайнятості працівників, модернізації основних фондів та розвитку підприємств. Щоб покращити умови використання, Держава здійснюватиме заходи щодо підтримки існуючих об'єктів інфраструктури та створюватиме нові об'єкти інфраструктури для підтримки підприємництва.

Зокрема, у Хмельницькому працює Центр підтримки малого підприємництва, який надає консультативну та інформаційну підтримку підприємцям -початківцям. Крім того, в області активно працюють агенції регіонального розвитку.

Хмельницька агенція регіонального розвитку, Агенція сталого розвитку "АСТАР" (м. Хмельницький), Управління розвитку Хмельницької Агенції регіонального розвитку (м. Нетішин). Одним із аспектів сприяння розвитку МСП є фінансова підтримка шляхом реалізації державної програми «Доступні кредити 5-7 -9%». У 2020 році понад 130 відповідних МСП у регіоні отримали приблизно 190,0 тис. доларів США кредитів за цією програмою. Крім того, місцеві підприємці отримують фінансову підтримку з місцевого бюджету через регіональний Фонд підтримки підприємництва Хмельницької області. Пріоритетними напрямками фінансово-кредитної підтримки малого та середнього підприємництва (кошти обласного бюджету), які надає Регіональний фонд підтримки підприємництва у Хмельницькій області, є:

- Сільськогосподарське виробництво (включаючи вирощування нових нетрадиційних видів продукції для місцевого використання, тваринництво, рослинництво, бджільництво тощо);

- переробка сільськогосподарської продукції (виробництво продуктів харчування, еко-табіо продуктів, виробництво з переробки сировини рослинного та тваринного походження);

- легка промисловість (виробництво швейних виробів, взуття тощо);

- машинобудування, машини, обладнання та виробництво готових металевих виробів;

- впровадження енергозберігаючих технологій та реалізація енергозберігаючих проектів;

- виготовлення електричного, електронного та оптично волоконного обладнання, приладобудування;

- запровадження інновацій, стимулювання інформаційних технологій;

- використання та розроблення високотехнологічних виробів;

-деревообробна промисловість (виготовлення дерев'яних конструкцій для житла, меблів, деревообробка тощо);

-виробництво будівельних матеріалів (будматеріали,оздоблювальні матеріали та конструкції,цегла,керамічні та бетонні вироби та ін.);

-будівництво та ремонтно-будівельні роботи;

-туризм/рекреація (розвиток готельного господарства, сільського зеленого туризму, виготовлення сувенірів, відродження народних промислів тощо)

-узгодження соціальних та побутових послуг жителям у сільській місцевості.

Зокрема,проаналізуємо показники розвитку МСП Хмельницької області у 2019-2021 роках.:

- кількість малих і середніх підприємств (одиниць), які працювали, становила 13613 у 2019 році та 13877 у 2020 році-14015 у 2021 році;

-Кількість зайнятих працівників у малому підприємстві (тис.осіб) у 2019 р.було у кількості 130,5 тоді, як у 2020р.становило 121,8 а у 2021склало 127,3;

- кількість діючих фізичних осіб – підприємців (осіб) становило на 2019р. 54257, а у 2020р. – 55506 тоді як у 2021р. – 5606;

- Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) малими підприємствами (млн. грн.) так у 2019р. ця сума склала-28285,8 а у 2020р. відповідно -29417,2 тоді як у 2021р.- 32358,9;

- у % до загального обсягу реалізації у (%) – у 2019р. - 25,7% а у 2020р.це становило 24,5% і у 2021р.відповідно - 24,5%;

- надходження до бюджетів від суб'єктів малого підприємництва (млн..грн.) так у 2019 р. це склало 3736,9 а у 2020р.- 3961,0 тоді як у 2021р. це становило - 4357,1.

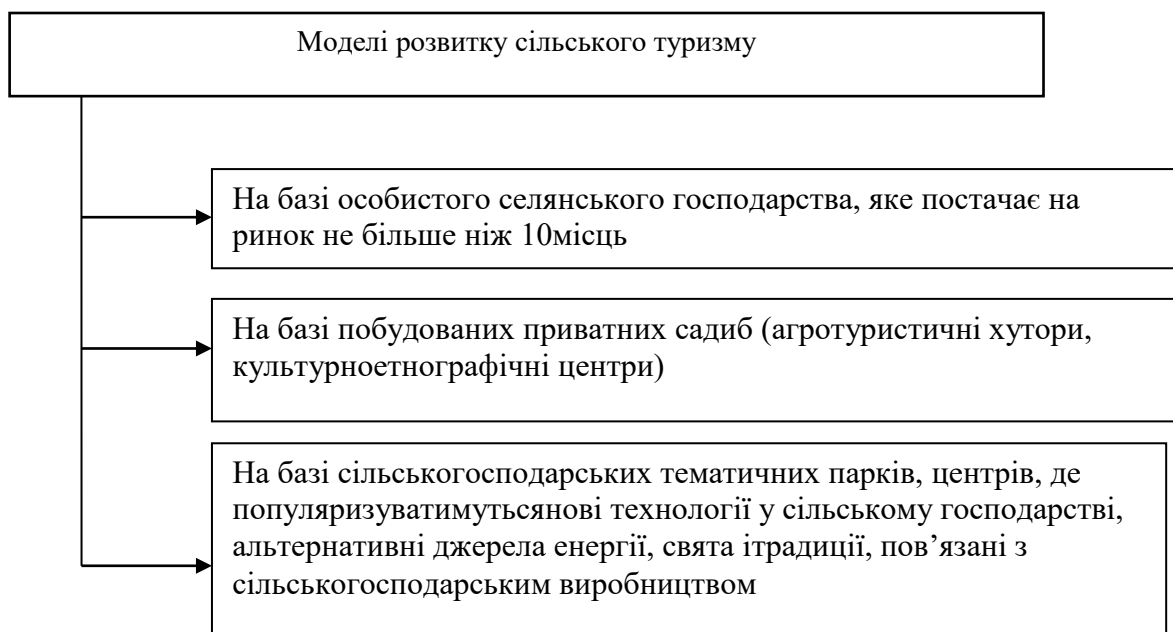

Рисунок 2.1 - Моделі розвитку сільського зеленого туризму

Отже, аналізуючи вище зазначені показники ми бачимо, що кількість малих підприємств зросла у 2021р. у порівнянні з 2019 р. на 402 одиниць, проте кількість зайнятих працівників зменшилась у 2021р. у порівнянні з 2019р на 3,2 тис.осіб. Варто зауважити, що кількість діючих фізичних осіб – підприємців за даний період зріс на 985 осіб.Зазначимо, питома вага малих та середніх підприємств у загальному обсягу реалізації продукції зросла за період дослідження на 1,4%, проте надходження до бюджетів від суб'єктів малого підприємництва зросло відповідно за даний період на 600 тис.грн.

2.2 Аналіз діяльність Зеленої садиби «Альпіна Софі» с.Рудківці, Хмельницька область

Розвиток сільського зеленого туризму надає можливість поліпшити ситуацію шляхом залучення місцевого населення до підприємницької діяльності у сфері послуг. Проблема розвитку цього виду туризму є нова і малодосліджена,

тому окремі питання щодо системного обґрунтування особливостей його становлення, як підприємницької діяльності все ще залишаються не розкритими і потребують більш ґрунтового вивчення. Основою ефективної діяльності зеленої садиби «Альпіна Софі» є наявність трьох головних засад, зокрема наявність якісного помешкання для поселення гостей, створення місць з високим рівнем зручностей («ліжко + сніданок»), є системне запровадження продуманого дозвілля. Такий вид туризму став візитівкою Зеленої садиби «Альпіна Софі».

Значний вплив на динамічний розвиток «Альпіна Софі» спричиняють наступні чинники: зростання попиту на буденний відпочинок на лоні природи; багата історична, архітектурна, культурна та етнографічна спадщина с. Рудківі Ново-Ушицького району; атракційні рекреаційні ресурси Дністровського каньйону; упорядковане довкілля, унікальний рельєф долини р. Дністер; надлишок робочих рук, які можуть взяти активну участь в обслуговуванні туристів; багата на традиції щирість власників зелених садиб та поміркована ціна за житло; у процесі розроблення комплекс додаткових послуг по організації екскурсій, спортивного рибальства, використання екологічної стежки збирання ягід а також грибів, рафтинг, зокрема катання на конях тощо.

Отже, проаналізуємо зміни кількісного номерного фонду ЗС «Альпіна Софі» у розрізі 2020- 2022р.р. Спостерігаємо наступну тенденцію вже у 2020р. 2-ох і 3- ох місних номерів було по 4 од., лише 4- ох місних було 2, отже загальна кількість номерного фонду в ЗС склала в сумі 8 номерів.

Таблиця 2.1 - Аналіз зміни кількості номерного фонду ЗС «Альпіна Софі» на протязі 2020-2022 рр.

№	Номерний фонд	Кількість номерів, грн			Зміна кількості, 2021\2020	Зміна кількості, 2022\2021
		2020	2021	2022		
1	2-місний номер	4	7	8	3	1
2	3-місний номер	4	7	7	3	-
3	4-місний номер	2	3	3	1	-

Зазначимо, що у наступному 2021р. спостерігаємо динаміку зростання кількості номерів, так лише 4- ох місних номерів збільшилосьлише на 1 од., тоді як 2 і 3 місні номери зросли на 3 од. відповідно кожен. Загальний номерний фонд у 2021р. становив 17 од. Вже у наступному 2022р. номерний фонд у загальному кількісному вимірі склав 18од.Зокрема 2-ох місних номерів стало 8од., що свідчить про динаміку зростання на 1од., проте кількість 3- ох і 4- ох місних номері не збільшилась, а залишилась на попередньому рівні відповідно – 7 і 3 од. Отже ми спостерігаємо наступний тенденцію зростання номерного фонду ЗС «Альпіна Софі», зокрема у розрізі 2020 – 2021 р.р. динаміка збільшення 2 – ох місних номерів склала на 3 од., відповідно 3 – ох і 4 – ох місні номери на 3 од. і 1 од. кожен. Проте динаміка зростання номерного фонду у розрізі 2021 – 2022 р.р. має наступну тенденцію, так кількісне зростання номерів на 1 од. спостерігаємо лише з 2 – ох місними номерами і у загальній кількості, це зростання склало 8од. тоді , як у 3 і 4 – ох місних номерах зростання не відбулося, загальна кількість становить відповідно 7 та 3 номери.Отже номерний фонд 2 – ох місних номерів – 8 загальною кількістю відвідувачів – 16 осіб, 3 –ох місні – 21 осіб, 4 – ох місні – 12 осіб, це свідчить, що номерний фонд ЗС «Альпіна Софі» становить 18 номерів та може прийняти відвідувачів загальною кількістю 49 осіб

Таблиця 2.2 – Аналіз зміни вартості проживання в ЗС «Альпіна Софі» на протязі 2020-2022 рр.

№	Номерний фонд	Вартість проживання за добу, грн			Зміна ціни (грн.), 2022\2020
		2020	2021	2022	
1	2-місний номер	500	700	700	200
2	3-місний номер	700	900	900	200
3	4-місний номер	900	1100	1100	200

Проаналізуємо зміну вартості проживання в ЗС «Альпіна Софі» на протязі 2020 – 2022 рр. Варто звернути увагу , що вартість проживання у 2020 р. у 2 –ох місному номері склала 500грн. тоді як 3 – ох і 4 –ох місні номери відповідно 700

грн. і 900грн. Проте у 2021р. вартість проживання у 2-ох місному номері зросла на 200 грн.та становила 700грн., зазначимо також,що вартість 3– ох і 4 ох місних номерів також зросла на 200 грн. та становила відповідно 900 грн. та 1100 грн. У 2022 р. вартість проживання, як за 2 – ох, 3- охта 4- ох місні номери не змінилась, залишилась на попередньому рівні, що склало відповідно - 700 грн., 900грн., 1100 грн.

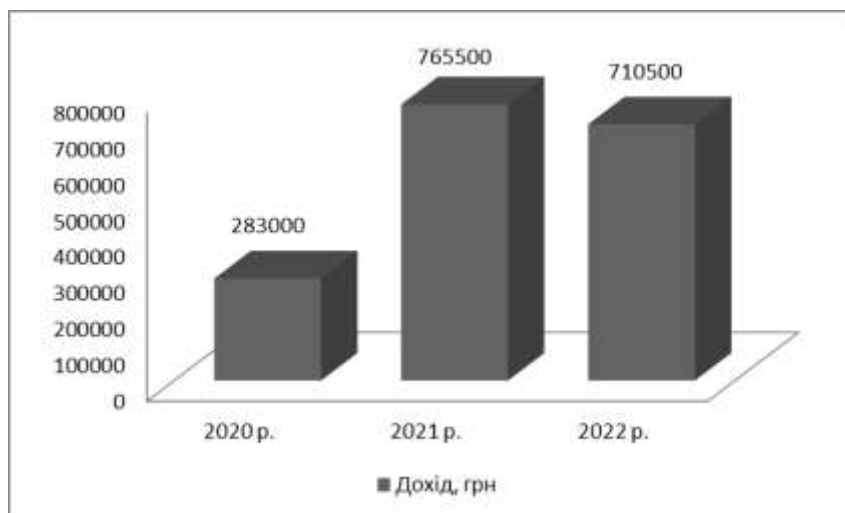

Рисунок 2.2 – Зміна доходу садиби на протязі 2020-2022 років

Зазначимо, що аналізуючи динаміку змін доходів ЗС «Альпіна Софі» на протязі 2020 – 2022рр. можемо констатувати, що незважаючи на пандемію Свід 19 ЗС «Альпіна Софі» за 2020 р.отримала дохід у сумі 283 тис. грн. проте вже у 2021 р. дохід склав 765,5 тис.грн. що у 2,7 рази больше чим у 2020 р. Важким видався 2022р. незважаючи на широкомасштабну війну, а також, що ЗС приняла участь у акції допомоги переселенцям (було прийнято 15 сімей з прифронтової зони), зелена садиба «Альпіна Софі» отримала дохід у сумі 710,5 тис. грн., що на 55 тис. менше ніж у 2021 р.проте на 427,5 тис. грн.. більше ніж у 2020р.Отже ЗС «Альпіна Софі» успішний комерційний проект, на теренах с.Рудківці входить у Топ- 5.

2.3 Зелені садиби, як складова туристичного підприємництва в Хмельницькій області

В умовах трансформаційних змін та необхідності підвищення соціально-економічного рівня необхідно знайти нові конкурентні переваги та визначити найбільш ефективний напрямок територіального розвитку. Все більшого значення та пріоритету набувають соціально орієнтовані програми, які можуть сприяти економічному розвитку. Одним із таких стратегічно важливих і пріоритетних секторів є туризм. Порівняно з іншими галузями, сфера туризму характеризується своєю комплексністю та системністю. Це дозволяє збалансувати регіональну структуру шляхом ефективного використання туристично-рекреаційного потенціалу регіону. Це також сприяє відродженню природокористування та суміжних галузей (транспорт, торгівля, будівництво, охорона здоров'я тощо). Світовий інтернаціональний досвід показує, що особливою популярністю на ринку туристичних послуг користуються види туризму, які не потребують великих капіталовкладень, але мають короткий термін окупності: етнологічний, спортивно-пізнавальний, аграрний, екологічний, сільський (зелений) туризм тощо. Окремі види туристичної діяльності мають також екологічну спрямованість і передбачають організацію відпочинку на природі в екологічно чистих районах, відвідування історико-культурних об'єктів, природоохоронні пізнавальні та етнографічні інтереси, спрямовані на сприяння. Розвиток окремих видів туризму повністю відповідає концепції сталого розвитку, залучаючи туристів з розвинутих країн, які підтримують соціально-економічне зростання при збереженні екологічної безпеки [9]. Основними принципами сталого розвитку є економічне зростання території, справедливий розподіл отриманих результатів, розвиток людського потенціалу та раціональне природокористування, збереження та відновлення навколишнього середовища для майбутніх поколінь. Прийміть рішення про резервацію. Це важливо і для України, і пов'язаний з розвитком району [5]. Тому слід зазначити, що сільський туризм стає все більш популярним

,актуальним і пріоритетним для розвитку .ми віримо в це адже сутність сільського (зеленого) туризму найточніше відображено і розкрито, як вже було сказано, у визначенні В. Дарчука.[6].

З цього можна зробити висновок, що розвиток сільського (зеленого) туризму в Україні включає широкий спектр туристично-рекреаційної діяльності.

Відпочинок в туристичних об'єктах і набазах відпочинку в селах і селищах (зелений туризм), стаціонарний відпочинок у сільській місцевості (сільський туризм), відпочинок у сільських господарствах (агротуризм). Поєднання рекреації та екологічного сільського господарства (екологічний туризм) значно сприяє розвитку цього виду туризму та рекреаційної діяльності [4]. Одним словом, ці види туризму спрямовані на відпочинок у сільській екологічно чистій місцевості та максимально наближені до природи без шкоди для екосистеми. Це відображає екологічну спрямованість окремих видів туризму та використання матеріально-технологічної бази, де туризм визначає місцеві ресурси.. Серед видів туризму українське законодавство про туризм розрізняє лише сільський туризм та екологічний (зелений) туризм, а з огляду на відсутність необхідної статистичної звітності розвиток державного туризму в сільській місцевості наразі відсутній в Україні. Зокрема, лише щодо конкретних видів туризму, у майбутньому зелений туризм буде визначатися як сукупність агрорекреаційного, сільського, екологічного та аграрного туризму. З'ясовано, що складна соціально-економічна ситуація в переважній більшості регіонів України, яка характеризується відтоком населення працездатного віку та зростанням безробіття, знижує ділову активність у сільській місцевості, потребуючи альтернативних джерел доходів [1]. А враховуючи великий потенціал для розвитку фермерства та інших видів підприємницької діяльності населі [18] Сфера послуг та туризм, зокрема можуть сприяти покращенню рівня життя та економічних умов у регіоні.

Отже, враховуючи негативний вплив наслідків світової фінансово-економічної кризи, яка спричинила загострення серйозних соціальних проблем, актуальним є питання пріоритетності сільського (зеленого) туризму для розвитку

Хмельницької області.

Варто погодитися з авторами, які вважають, що позитивний вплив розвитку економічної діяльності у сфері сільського (зеленого) туризму на вирішення соціально-економічних проблем сільської місцевості полягає у збільшенні рівня зайнятості сільського населення. Можливість отримати додатковий дохід не тільки за рахунок ведення сільськогосподарської діяльності, а й продажу продукції власного вторинного виробництва та туристичних послуг. Нарешті, саме організація сільського (зеленого) туризму дозволяє розширювати та оживляти сферу послуг, оскільки вона має задовольняти різноманітні потреби туристів, а також розширення і інших послуг, особливо муніципального симулювання розвитку організації транспорту, торгівлі, зв'язку, відпочинку та дозвілля тощо. [17].

Тому сьогодні сільський (зелений) туризм слід розглядати не лише як вид відпочинку, а як вид діяльності у сфері туризму та сільського господарства, що стимулює розвиток регіону та підсилює його унікальність. Конкуренентоспроможність регіональних туристичних продуктів зумовлена культурними, етнічними та природними особливостями кожного регіону. Це сприятиме розвитку туризму на внутрішньому ринку. Цьому, зокрема, сприяє наявність у Хмельницькій області значної кількості природних, матеріальних та етнокультурних ресурсів. Природно-туристично-рекреаційні ресурси повинні сприяти, адже територія розташована в помірно-континентальному кліматі, що характеризується достатньою кількістю тепла і вологості. Розвитку лісових кліматичних курортів сприяє велика кількість лісів та лісо вкритих площ - 274,8 га. (8,9% території). (Кам'янець-Подільський, Сатанів, Маків, Волочиськ, Зайчики).

Важливою перевагою є значний резерв Хмельницької області, який включає 398 територій та об'єктів загальною площею 134 514,2215 га, що становить 3,9 % від загальної площі Хмельницької області. (на 03.04.2012), у тому числі один природний національний парк «Подільські Товтри» (загальна площа 32,6 тис. га), заповідники загальнодержавного (18) та місцевого (145), ботанічні сади, 128

пам'яток природи, лісопарки, 6 парків–пам'яток садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення (загальна площа 49079,02га), чотирьох регіональних ландшафтних парків (53028,3га) та 355 об'єктів і територій мереж і національних парків місцевого значення. (90941369га). Наявність заповідників свідчить про прагнення зберегти природні комплекси та екологічну рівновагу території [13]. Тому для розвитку сільського (зеленого) туризму необхідні як фізичні, так і технологічні ресурси, такі як широка мережа поселень зеленого туризму, агроосель, які дають змогу забезпечити туристів проживанням, харчуванням, розвагами та відпочинком. Хороша підтримка та важлива для обслуговування. Загалом на 01.01 2014 року в Хмельницькій області функціонувало близько 65 зелених туристичних поселень [11].

Аналіз сучасного рівня розвитку сільського зеленого туризму в Хмельницькій області свідчить про існування центрів, де туристична діяльність спрямована на пізнавально-краєзнавчий і позитивний відпочинок у сільській місцевості без впливу немісцевої екосистеми (Кам'янець -Подільський, Меджибіж, Самчики, Хмельницький), але великий потенціал для розвитку туризму є у сфері сільського (зеленого) туризму. Однією з переваг сільського (зеленого) туризму є популяризація української культури та можливість ознайомити туристів з етнічними особливостями, сільським побутом, народними промислами, традиціями та культурою українців. Можна назвати одним із напрямів підвищення конкурентоспроможності регіону. головними (осередками) напрямками та об'єктами етнічного туризму в Хмельницькій області можна віднести: с. Іванківці (археологічна територія скіфського городища III ст. до н. е.); с. Самчики (Самчиківський розпис), с. Губин (стародавнє городище).

Результати дослідження показують, що розвиток сільського (зеленого) туризму в кожному регіоні України має певні особливості під впливом різноманітних факторів, що дає змогу виділити та сформулювати унікальну конкурентну перевагу Хмельницької області. На основі аналізу наявних туристично-рекреаційних ресурсів даного району.

Чинники, що впливають на розвиток сільського зеленого туризму

Хмельницькій області:

1. Соціально-економічні–підвищення рівня життя сільського населення, розвиток туристичної діяльності шляхом вивчення нових альтернативних форм відпочинку, залучення додаткових джерел фінансування в аграрний сектор економіки шляхом створення нових видів сільськогосподарської діяльності. Розвиток соціальної інфраструктури та благоустрій сільських поселень.

2. Географічно, природно, кліматичні–вигідне географічне положення. Сприятливі кліматичні умови наявність мальовничих природних ландшафтів (сільське господарство, ліси, мисливські угіддя) різноманітність біологічних ресурсів території (фауна і рослини);

3. Рівень розвитку матеріально-технологічної бази та інфраструктури- наявність закладів розміщення, громадського харчування, відпочинку, мережі зелених туристичних поселень транспортної та торговельної інфраструктури спорту (гірськолижних курортів, кінних заводів чи ферм), плавання наявність водних споруд, з аклади дозвілля та відпочинку.

4. Культурно-історичні, пізнавальні– Наявність туристично-екскурсійних об'єктів (пам'ятки історії, архітектури та археології, музеї, видатні історичні особи, пов'язані з даним готелем). Пов'язані з даною територією.

5. Екологія, охорона навколишнього середовища–рівень забруднення навколишнього середовища; наявність заповідних територій (користувачі, природні заповідники, парки тощо); зміни суспільного ставлення до екологічних та соціальних проблем протягом історії.

6. Лікувальні властивості території – наявність лікувально-оздоровчих ресурсів (мінеральних вод і грязей), а також природно –кліматичні особливості.

7. Національно-етнографічна характеристика території –наявність етнокультурно-родинних, релігійних та культових ознак: традиції, звичаї, обряди, народні вірування та ремесла, народні свята, народні гуляння.

8. Ступінь гостинності населення і наявність досвіду, необхідного для організації туризму-ступінь доброзичливості і гостинності місцевого населення по відношенню до туристів .рівень туристичних послуг у сфері зеленого сільського

туризму якість чистоти та розміщення зелених зон та агроосель; Гастрономічні особливості національної кухні в окремих регіонах: надати туристам традиційну національну їжу кулінарні та гастрономічні фестивалі, конкурси та свята у перервах («Фестиваль Антонінська випічка», смт. Антоніни, «Ніч у музеї», смт. Меджибіж);

9. Мета туристичної мандрівки та відпочинку -- Відпочинок туристів на лоні природі, що має емоційно-позитивний, лікувально оздоровчий, пізнавальний, естетичний, психоемоційний ефект для любителів туристичного продукту (зелений туризм практичне ознайомлення туристів з особливостями сільськогосподарського життя (сільський туризм); відпочинок у сільській місцевості, під час якого туристи мають можливість вивчати та займатись сільськогосподарською діяльністю і брати в ній безпосередню активну участь (агротуризм); пізнавальний, активний відпочинок у сільській місцевості без заподіяння негативної шкоди навколишньому середовищу (сільський екотуризм); пізнавальна діяльність, а також активне залучення до традиційних форм та видів господарювання, відпочинок у чистому середовищі та споживання екологічно чистого продукту (агрорекреаційний туризм).

10. Види послуг, що пропонуються туристам- основні послуги: проживання, харчування та транспорт. Додаткові послуги: Організація екскурсій та участь туристів у святах, обрядах, заходах, роботах у господарстві, навчанні народним ремеслам, зборі трав та ягід, пікніках, походах, катання на конях, велосипедах, полюванні, риболовлі, прокаті човнів та інших спортивних екскурсій, спорядження для активного відпочинку (велосипеди, намети, квадроцикли тощо).

11. Пропагувати цей вид туризму та підвищувати попит міського населення на відпочинок у селі .високе абруднення навколишнього середовища в містах, повернення суспільства до національної ідентичності, бажання вивчати місцеву історію, етнічні особливості та народні традиції; Розвиток туризму ,як форми діяльності малого та середнього підприємництва.

Як показує практика, в сучасній організації та здійсненні діяльності у сфері сільського (зеленого) туризму є багато недоліків. Зокрема, це відсутність:

нормативно - правове, а також інформаційно –промоційне забезпечення, щодо налагодити оперативний зв'язок між власниками зелених насаджень та садиб і туристами. Ефективна освіта, підготовка фахівців сільського туризму та перепідготовка сільського населення .Господарі, які сприяють створенню якісного організаційного та інформаційного забезпечення даного виду туристичної діяльності. Навчально-методичне забезпечення, необхідне для організації відпочинку в сільській місцевості та господарської діяльності в туристичній сфері, що веде до підвищення якості туристичних послуг. Незважаючи на певні недоліки, розвиток сільського (зеленого) туризму в Хмельницькій області має великі перспективи та переваги. Розширити економічний сектор, напрямок підвищення ефективності соціально-економічного розвитку регіону на наявні регіональні ресурси, оптимізувати регіональну структуру природокористування, активізувати господарську діяльність. Пропонуємо розглянути основні переваги розвитку сільського (зеленого) туризму на місцевому рівні

Таким чином, сприяння розвитку сільського (зеленого) туризму є перспективним і бажаним напрямком туристичної діяльності, спрямованої на вирішення соціальних, економічних і фінансових проблем у сільській місцевості. За результатами дослідження з'ясовано сутність і вид сільського туризму, з'ясовано переваги та недоліки його розвитку. Також проаналізовано наявні туристично-рекреаційні ресурси та фактори, що впливають на розвиток сільського (зеленого) туризму в Хмельницькій області. Визначити потенційно прибуткові можливості розвитку даного виду туристичної діяльності з метою підвищення конкурентоспроможності регіону на ринку туристичних послуг. Питання розвитку сільського (зеленого) туризму в Хмельницькій області є актуальним і потребує подальших досліджень і розробок.

Таблиця 2.3 - SWOT-аналіз розвитку та функціонування сільського зеленого туризму Хмельницької області

Сильні сторони	Слабкі сторони
<p>1. Велика кількість рекреаційних і природних оздоровчих засобів.</p> <p>2. Розвинута мережа територій природоохоронного призначення.</p> <p>3. Зручне економіко-географічне положення</p> <p>5. Велика кількість зелених садіб в області.</p> <p>6. Достатній рівень готельної інфраструктури.</p> <p>7.</p> <p>7. Становлення локальних заходів та подієвого туризму в регіоні.</p> <p>8. Формування високо кваліфікованих фахівців у сфері туризму.</p> <p>9. Організація системи професійно орієнтованих навчальних закладів, які організують тренінги фахівців туристичної сфери за різним спрямуванням.</p> <p>10. Розвинуті системи міжнародних зв'язків.</p> <p>11. Зростає міждержавних туристичних проєктів на засадах розвитку зеленого сільського туризму.</p> <p>12. Популяризація української кухні.</p> <p>13. Сформована мережа закладів швидкого громадського харчування.</p> <p>14. Велика частка жителів села в демографічній структурі населення області.</p>	<p>1. Скорочення фінансування туристичної галузі.</p> <p>2. Поганий стан автомобільної інфраструктури.</p> <p>3. Незадовільний рівень формування стратегії подальшого розвитку зеленого сільського туризму в області.</p> <p>4. Складна дозвільна та погоджувальна процедура діяльності туристичних підприємств.</p> <p>5. Незадовільний стан рекреаційного обслуговування у туристичній сфері регіону</p> <p>6. Почастішали стихійні лиха через втрату лісового покриву, деградацію землі та забруднення води.</p> <p>7. Протиріччя між високими цінами та низькою якістю обслуговування.</p> <p>8. Збіднення населення, майбутніх потенційних туристів.</p> <p>9. Дефіцит фахівців туристичної галузі.</p> <p>10. Недостатній рівень взаємовідносин туристичного підприємництва з виконавчою владою та наукою.</p> <p>11. Зростання неузгодженості нормативно-правових питань щодо надання туристичних послуг.</p> <p>12. Недостатність умінь та навичок щодо діяльності у сфері сільського та зеленого туризму в області</p> <p>13. Низька конкурентоздатність туристичних підприємств</p>
Можливості	Загрози
<p>1. Застосування інтернет ресурсів для рекламування інформації про заплановані заходи, бронювання та послуги зеленої садиби.</p> <p>2. Організувати навчальні курси та семінари для туристів.</p> <p>3. Підтримка та заохочення безробітних, зокрема сільських, через формування туристично-інформаційних центрів</p> <p>4. Формування актуальних зелених маршрутів.</p> <p>5. Проектування віртуальних 3D турів.</p> <p>6. Зростання ефективності застосування туристичних ресурсів запроваджуючи їх паспортизацію.</p> <p>7. Створення програм щодо узгодженості транспортного потоку для кращого доступу до різних районів області.</p>	<p>1. Не проста соціально- економічна та політична ситуація у державі .</p> <p>2. Невелика частка розроблених екскурсійних маршрутів в області.</p> <p>3. Невелика пропозиція продуктів сільського екотуризму в регіоні.</p> <p>4. Недостатня місцева туристична інформація та її рекламна підтримка.</p> <p>5. Швидкий розвиток конкуруючих регіонів-сусідів.</p> <p>6. Деградація телекомунікаційних мереж у місцевих туристично-рекреаційних зонах.</p> <p>7. Низький рівень практичного досвіду у власника садиби та його персоналу.</p> <p>8. Розповсюдження явища банкрутства у місцевих туристичних організаціях.</p>

<p>8.Зростання інвестиційно-іноваційної привабливості туристичного регіону через формування туристично-бренду території.</p> <p>9. Зростання ефективності туристичних послуг застосовуючи сертифікацію та класифікацію тур продукту.</p> <p>10.Промоція туристичного продукту через запровадження інновації.</p> <p>11.Запровадження зеленими садибами криптотуризму</p> <p>12.Рациональне організаційно-методичне, інформаційне та правове становлення розвитку зеленого та сільського туризму</p>	<p>9.Велика частка припадає на неорганізований туризм у загальній структурі туристично-рекреаційних об'єктів.</p> <p>10.Незнання іноземних мов власником садиби та його персоналом.</p> <p>11.Відсутність єдиної системи маркування для туристів у регіональних зонах відпочинку.</p> <p>12.Відсутність інтересу у сільських жителів до навчання та отримання нового досвіду та знань.</p> <p>13.Зубожіння села та його обезлюднення.</p> <p>14.Розповсюдження тіньової економіки на селі.</p>
---	--

Проведений аналіз дозволяє об'єктивно оцінити вразливості та загрози подальшого розвитку даного виду туризму в області. Аналіз сильних сторін дає можливість визначити потенційні та додаткові місцеві ресурси та розробити ефективні стратегії для їх подальшого зміцнення [127]. За результатами SWOT-аналізу ми можемо рекомендувати такі подальші заходи розвитку зеленого сільського туризму в Хмельницькій області:

- провести сертифікацію та класифікацію засобів розміщення туристів (садиби зеленого сільського туризму);

- розробка регіональних програм оптимізації транспортних потоків з метою покращення доступу до районних центрів Хмельницької області;

- створення та поширення ефективного методичного, інформаційного та правового забезпечення розвитку зеленого сільського туризму;

- організувати регулярні навчальні курси та семінари з туристичного орієнтування для землевласників та зацікавлених осіб;

- сформувати централізовану комп'ютерну мережу для резервування сільськогосподарських садибних ділянок та створення реальної бази даних садибних послуг застосувати інновації, SWOT-аналіз і розвиток зеленого сільського туризму в Хмельницькій області підтвердив, що досліджується достатня кількість можливостей розвитку туризму. Для підтвердження достовірності SWOT-аналізу в даному дослідженні використовувався метод анкетування та опитування. Він є достатньо надійним, якщо дослідники успішно дотримуються певних умов. . Відомо, що можна отримати інформацію, яка

допоможе. Вибирати місце та час опитування, точність процедури підготовки опитування, достовірність оброблених даних тощо. Хоча загальна методологія анкетування розроблена досить детально, методичні питання анкетування в різних галузях мають свої особливості.

РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ

3.1 Проблеми розвитку підприємницької діяльності у сільській місцевості

Становлення сільського зеленого туризму в Україні, зокрема у Хмельницькій області є за рахунок наявності наступних факторів:

-багатої природної та історично- культурної спадщини; -наявність атракційних природних заповідників; - лагідний помірно континентальний клімат з теплим літом та м'якою зимою , який не зовсім подібний до клімату різних країн світу;

-автентичність та неповорність етнічної спадщини; -4 млн. незадіяного та частково долученого до сільського господарства; -6,4 млн. житлових приміщень, що можуть бути задіяні у сільському зеленому туризмі; -2/3 продукції сільського господарства у присадибних селянських господарствах і є проблемою з її реалізацію тощо.

Головні проблеми, що знаходяться на шляху формування сільського зеленого туризму в Україні є:

-слабкість дієвого правового забезпечення функціонування сільського зеленого туризму;

-відсутність механізму раціонального і екологічного, а також збалансованого, сталого використання природного та історико-культурного ресурсу для наявних потреб туризму;

-недолугість маркетингової політики в сфері сільського туризму;

-слабкий рівень освітньо-кадрового забезпечення щодо якісного функціонування в сільському зеленому туризмі.

Стратегічною ж метою розвитку сільського зеленого туризму в Україні повинно стати:

-створення конкурентоспроможного національного продукту не тільки для внутрішнього ринку, а і світового, який здатний задовольнити вибагливого споживача;

-розширити ринок послуг внутрішнього ринку;

-забезпечення комплексного розвитку рекреаційних територій та туристичних центрів з врахуванням соціально-економічних інтересів їх населення.

Зазначимо, що усе ж таки залишаються нерозв'язаними питання пов'язані із реалізацією системи навчання профільних фахівців, та їх перекваліфікація сільських власників зелених садиб, незадіяних жителів села. В Україні не спрацьовує жодна група модераторів, яка б системно здійснювала профільне цілковите консультування, надавала супровід та навчання тих осіб, які виявили бажання. Проте, маємо велику кількість власників домогосподарств, що працюють, не маючи базової підготовки фахових навичок. Варто також здійснювати навчання господарів агроосель засадам обслуговування та вивченню іноземних мов. Через те досі є наявною не втішна статистика: у Західних районах та транскордонних регіонах у прикордонні де проживає польське, словацьке і румунське населення. Зазначимо, що у Карпатах кожного року проводять відпустку на 300% більше туристів із Західної Європи, ніж в межах території Українських Карпат. Необхідно звернути увагу на зарубіжного туриста адже важливо, чи є офіційною в Україні зазначена форма щодо надання послуг гостинності сільським туризмом, хто має відповідати за якість прийому, через кого можна організувати поїздку, не спрацьовують соціальні мережі.

Розвиток малого підприємництва на регіональному та місцевому рівні Хмельницької області гальмують наступні системні проблеми:

1. Здійснюється не системно за залишковим принципом фінансування регіональних програм заохочення та підтримки розвитку малого підприємництва (на реалізацію регіональних та місцевих програм розвитку малого і середнього підприємництва місцевими органами виконавчої влади передбачалося спрямувати кошти у загальній сумі 165,7 млн. грн.). [9].

2. Слабкий не прозорий контроль за використанням коштів, що надаються малим підприємствам, очевидно певна частина ресурсів тратиться за нецільовим спрямуванням (у структурі цільового фінансування програмних заходів чільне місце займає фінансування бізнес-проектів, пільгове кредитування – 29,4%, на тренінги та навчально-методичну роботу спрямовано 3,5 % коштів від загального програмного обсягу, показові заходи, друк інформаційних бюлетенів, фаєрів, проспектів, щоденників-довідників – 12,4%, започаткування нових об'єктів інфраструктури мотивації та підтримки підприємництва та покриття статутного та оборотного фондів об'єктів, які вже існують – 6,6%, компенсація обов'язкових відсотків за банківськими кредитами - 0,8% , інші заходи – 48,6%) [9].

3. Не має ефективної функціонуючої системи щодо ефективної взаємодії великого і малого підприємництва на місцевому та регіональному рівнях.

4. Незбалансованість розміщення та розвитку малого підприємництва у різних регіонах України, що спричинене загальною економічною ситуацією в регіоні. Зазначимо, що мале підприємництво дуже залежить від платоспроможного попиту жителів у регіоні, від системного розвитку «біфуркаційних точок зростання» та сильних «ареалів», як промислового, так і аграрного виробництва. Через те у відсталих, депресивних, периферійних регіонах темпи зростання малого підприємництва є незначними.

В Україні також відсутні чітко сформульовані напрями державної підтримки малого підприємництва на регіональному та обласному рівнях.

Зважаючи на це, можна запропонувати наступні рекомендації щодо термінових заходів ефективної підтримки та обґрунтування важливих перспектив розвитку малого підприємництва на регіональному, обласному та місцевому рівнях:

1. Допомогти становленню благоприємного підприємницького клімату (привести актуальні нормативно-правові акти на різних рівнях у відповідність до засад державної регуляторної політики)

2. Щоб запропонувати нові робочі місця, зменшити безробіття та заохочення розвитку підприємництва (регіональній владі потрібно сприяти

зайнятості безробітних застосовуючи надання їм грошової одноразової допомоги для відкриття власної підприємницької справи; проводячи перепідготовку та тренінги для підвищенні кваліфікації безробітних) .

3. Застосувати заходи щодо зростання малого підприємництва у сільській місцевості (розробити програми переорієнтації вивільнених трудових ресурсів на нові види господарської діяльності у сільському господарстві та у сегменті розвитку «зеленого туризму»; заохочувати залучення безробітних, зареєстрованих у містах, до влаштування на нові створені робочі місця на теренах сільських територіальних громад.

4. Заохочувати проведення місцевих конкурсів (тендерів) по закупівлі товарів, а також наданні послуг малими та середніми підприємствами за кошти державних та бюджетів об'єднаних територіальних громад, а також залучення підприємців до виконання регіональних та місцевих замовлень.

5. Розвивати механізми державно-приватного партнерства у сегменті мотивації малого підприємництва на місцевому рівні у тому числі усфері сільського зеленого туризму.

6. Для покращення інформаційного забезпечення малих підприємців та полегшення їх доступу до вкрай необхідної інформації організувати на регіональному рівні бази даних, які будуть накопичувати та узгоджувати інформацію та надавати консультації про норми чинного законодавства України.

Отже, можна зробити певні узагальнення, що попри не дуже вражаючі успіхи агросадиб ,необхідно зменшувати негативний вплив чинників на забезпечення ефективної діяльності агросадиб . Зазначимо , що більшість цих чинників зумовлена не тільки тим, що сільський зелений туризм перебуває на стадії свого становлення, як вид економічної діяльності, а й значною мірою недосконалістю інституційного забезпечення розвитку цього процесу. Загалом можна

3.2 Перспективи розвитку бізнесу в сільському зеленому туризмі Хмельницької області

У подальшому для забезпечення розвитку сільського зеленого туризму в Хмельницькій області вбачається доцільним:

- розробити нормативно-правову базу як на державному, так і на регіональному рівні;
- постійно проводити моніторинг показників щодо розвитку сільського зеленого туризму та вивчення потреб ринку послуг сільського зеленого туризму;
- створити інфраструктури державної фінансово-кредитної підтримки розвитку сільського зеленого туризму.

Принциповим моментом формування подальшої стратегії розвитку туризму в Україні є питання офіційного визнання місця і ролі цієї галузі в економічній структурі конкретних регіонів, відтак - напрацювання відповідних регіональних комплексних програм. В подальшому для забезпечення розвитку сільського зеленого туризму в Україні вбачається доцільним:

- розробити нормативно-правову базу як на державному, так і на регіональному рівні;
- постійно проводити моніторинг показників щодо розвитку сільського зеленого туризму та вивчення потреб ринку послуг сільського зеленого туризму;
- створити інфраструктури державної фінансово-кредитної підтримки розвитку сільського зеленого туризму.

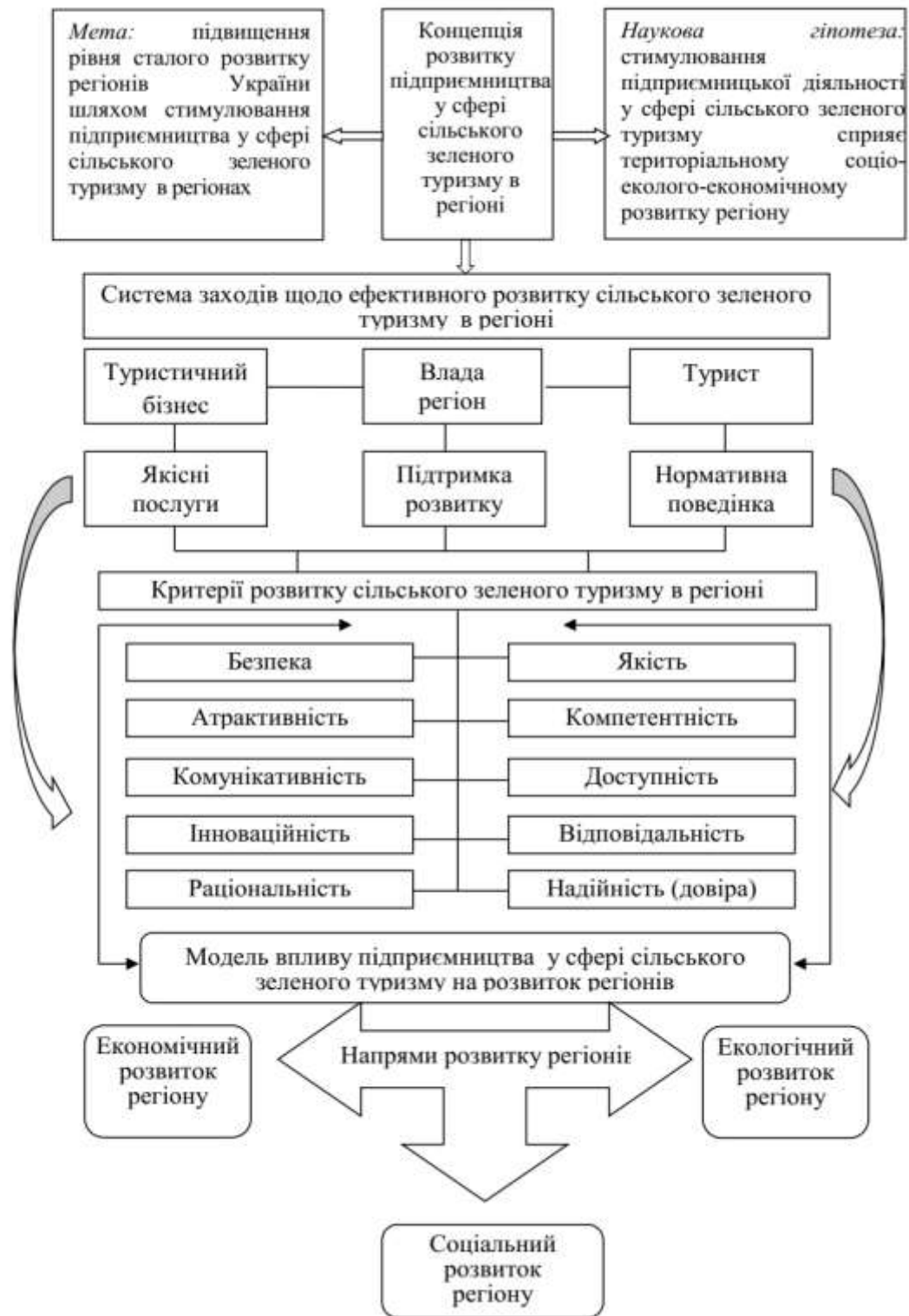

Рисунок 3.1 - Тенденції розвитку малого підприємництва у сфері сільського та зеленого туризму

Дослідження прикладних особливостей сільського зеленого туризму дало можливість з'ясувати критерії перспективного розвитку підприємництва у сфері

туризму та сформуванати концептуальну модель регіонального розвитку сільського та зеленого туризму

Таблиця 3.1- Рекомендовані пропозиції вдосконалення функціонування ЗС «Альпіна Софі».

№ з/п	Проектна пропозиція	Назва заходу	Зміст заходу	Очікуваний результат
1.	Організація заходів щодо популяризації функціонування та розвитку зеленої садиби у веб середовищі та життєвому просторі	Збільшити перелік додаткових послуг	Запропонувати гостям відвідати екскурсійні маршрути студентської тур. Агенції «Подільські Мандри», зокрема «Дністровська Рівеєра», «Подільська Атлантиа».	Це дасть можливість збільшити кількість відвідувачів садиби на 15%

Зазначимо, що для подальшого розвитку ЗС «Альпіна Софі» необхідно продумати систему урізноманітнення надання рекреаційних відпочинкових послуг. Необхідно продумати організацію заходів щодо популяризації функціонування та розвитку зеленої садиби у веб середовищі та життєвому просторі. Також необхідно продумати номклатуру та збільшити перелік додаткових послуг. Так як ЗС «Альпіна Софі» є основою студентського агротуристичного кластера варто використати її можливості по створенню пулу та реалізації різноманітних екскурсій по Дністровському каньону, зокрема «Дністровська рів'єра», «Подільська Атлантида». Зазначені заходи дадуть можливість збільшити кількість відвідувачів садиби на 15% що дасть можливість збільшити рентабельність.

Незважаючи на труднощі та недоліки, функціонування сільського (зеленого) туризму в Хмельницькій області має відчутні перспективи, а також переваги, зокрема заохочення багатьох сфер економіки, розширення векторів зростання ефективності соціального та економічного зростання в регіоні на основі

місцевих ресурсах, раціоналізація регіональної структури екологічного природокористування, та мотивація господарської активності. Пропонуємо зясувати головні переваги функціонування сільського та зеленого туризму регіоні. Отже, можна рахувати, що заохочення розвитку сільського та зеленого туризму є багатообіцяючим та перспективним вектором туристичної діяльності, який може розв'язати соціально-економічні та фінансових проблем сільських територій. У результаті даного дослідження було з'ясовано переваги та недоліки його функціонування. Були визначені та проаналізовані характерні туристично-рекреаційні ресурси та фактори, що мають вплив на сільський та зелений туризм Хмельницькій області, обґрунтовують потенційно благоприємну можливість розвитку наявного виду туристичної діяльності що дасть можливість підвищити конкурентоздатність на регіональному ринку туристичних послуг. Перспективи функціонування сільського та зеленого туризму в Хмельницькій області є на часі та потребує подальшого дослідження та розвитку.

Отже, сільський зелений туризм це підприємництво, бізнес щодо розвитку села, його вихід з депресивного стану, створення нових робочих місць, надається можливість можливість працевлаштування вдома, а не подорожувати світом у пошуках заробітної плати. Разом з тим туризмом стимулює до розвитку ряд інших напрямів підприємницької діяльності на селі, зокрема вирощування овочів, рослинництво та тваринництво, вони є переробною галузю, бізнес по запровадженню розваг та атракціонів. А для жителів міст це можливість із сім'єю відпочити від міста його загазованих вулиць, спробувати екологічно чистої, здорової селянської домашньої їжі, злитися на одинці з природою. Прикладом є жителі Грицева, Шепетівського району, де «сільським зеленим» туризмом розпочали займатися ще у 1998 році. Кожного року смт. Гриїв відвідуєдесь біля тисячі гостей. Тут започаткована та функціонує громадська організація «Кластер сільського зеленого туризму «Оберіг», який об'єднує десять агросадіб. За один раз вони можуть прийняти 50 гостей. На жаль, сьогодні немає законодавства, яке могло б регулювати питання розвитку сільського зеленого туризму. Прийняття Закону України «Про сільський зелений туризм» дало б змогу для швидкого

розвитку села. Зазначимо, що Хмельниччина має багато унікальних передумов для ведення агробізнесу: чудова природа («Подільська Швейцарія»), значна частка історикокультурних та археологічних пам'яток (третє місце в Ук раїні).

ВИСНОВКИ

У роботі на основі узагальнення теоретичних і практичних засад розвитку підприємництва у галузі сільського зеленого туризму та сучасного аналізу реального стану українського туризму, відсутня системність векторів покращення підприємництва у сфері сільського зеленого туризму. Базові висновки, що безпосередньо базуються на результатах дослідження, зокрема:

1) Підприємництво за своєю суттю є базовою складовою соціально-економічної системи у переважній кількості розвинених країн світового господарства у відповідності до їх динамічного розвитку. Функціонування підприємництва у багатьох економічних системах має свої характерні ознаки. Зазначимо, що у командно-адміністративній системі структура організації національного господарства, у якій великий проміжок часу перебувала наша держава є Ринкове господарство, зокрема підприємництво було під заборону не виокремлювалось у самостійну соціально-економічну категорію та вважалося проти законне, неправочинне збагачення і отримання надходжень. Виборення Україною незалежності посприяло логічній трансформації до ринкових господарсько-економічних відносин та певних змін до трактування місця, ролі та базових засад підприємництва.

2) За результатами досліджень наукових праць сільський зелений туризм розглядається, як складова підприємницької діяльності, з координованого на надання послуг гостинності на теренах сільської місцевості та отримання грошових надходжень. Він здійснює свою діяльність на засадах ринкових законів та є характерною складовою механізму діяльності аграрного сегменту на рівні національної економіки. Економічна основа підприємництва у сегменті сільського зеленого туризму ґрунтується на усвідомленні його, як важливого суб'єкта господарської діяльності під кутом суспільного виробництва, спрямованого щоб надати вчасно послугу вартісного характеру, та відображають цінову визначеність. Це потребує у першу чергу зрозумілої ідентифікації

зазначеного явища, певних норми та правил регулювання, якого необхідно впорядковувати.

3) У переважній більшості країн світу існує система категоризації – обґрунтування рівня матеріально-технічного обладнання, ефективності обслуговування інституцій сільського зеленого туризму. Підприємства сільського зеленого туризму складають 18% потужностей всіх засобів гостинності у Центрально-Східній Європі; регіональний ринок тих хто споживає послуги сільського зеленого туризму, це складає приблизно 85–90%, зразу ми спостерігаємо швидкі темпи зростання зовнішнього ринку. Отже, сільський зелений туризм є важливим чинником прискорення процесу розвитку села, а підприємництво у даній сфері є якісним інструментом активізації зайнятості та зростання доходів сільських мешканців, змінюючи таким чином соціальне та економічне середовище на теренах села на основі ринкових відносин.

4) Україна має усі умови для швидкого розвитку сільського зеленого туризму – в усіх її регіонах адже є пам'ятки історії та культури світового рівня, неповторні природні заповідники. Зазначимо, що приблизно двох третин мешканців села є безробітні або частково працевлаштовані. Аналізуючи статистику щодо сільського зеленого туризму та кількості наявних туристів, які використали послуги агроосель у 2019-2021 р., можна зробити висновок про те, що розташування осередків і результати функціонування даного виду підприємницької діяльності перш за все залежать від природних умов. Отже, сільський зелений туризм є важливим чинником прискорення процесу розвитку життя на селі, а підприємництво у даній сфері є якісним інструментом зростання зайнятості та грошових надходжень сільським мешканцям, змінюючи соціально-економічну основу на селі на підґрунті ринкових відносин. Досвід та практика розвинутих країн та аналізуючи перші результати економічної діяльності за даним видом туризму вказують на якісну соціальну важливість даного явища, яке, формує постійний економічний процес, допоможе підвищити рівень добробуту сільського населення, посприє розвитку інфраструктури українського села та допоможе його інвестиційній привабливості.

5). Агроосадиба є підприємством з надання послуг гостинності, де дохід від виробничої діяльності залежить від кількості та якості ресурсів. Даним видом ресурсів є житло, а виробничі можливості по наданні послуг буде залежати від кількості номерного фонду та наявності там ліжко-місць та рівень комфорту. У цілому господарі агроосадиб надають у розпорядження відпочиваючим від 1–4 кімнати, а 75% власників агроосадиб надають 4–8 кімнат. Варто звернути увагу по кількості ліжко-місць, то 14% агроосель запрошують за раз 1–6 туристів та 92% агроосель обслуговують одночасно 8-15 туристів. Отже, звернемо увагу, що проблеми, які досліджено, вимагають його вирішення як на державному, так і на регіональному рівнях. Разом приклавши зусилля з одного боку органи державної влади і місцевого самоврядування, а з іншого громадські та політичні організацій зобов'язані підняти сільський зелений туризм, як економічну сферу нашої країни на новий інший якісний рівень, що допоможе розвитку інших галузей та сфер економіки сільських територій.

б). Фінансова криза, суттєво вплинула на наявну структуру туризму та туристичні можливості певних регіонів. Події 2014р. та 2022р. по факту майже зупинили ряд туристичних потоків у такі регіони, як Автономна Республіка Крим, Добас скоротилися усі туристичні потоки також і в інших регіонах України. Отже, наявний стан переважно здійснюють негативний вплив на розвиток процесів, бачимо певний розрив між позитивним та негативним впливом макро- та мезооточення. Це призводить до зміни економічної поведінки селян-господарів агроосадиб, спонукає їх адекватно та оперативно впливати на будь-які зміни у економіці країни загалом та на регіональному ринку туристичних послуг зокрема.

Отже, можна зробити узагальнення, що попри часткові успіхи агроосадиб, необхідно зменшувати вплив негативних чинників на формування ефективної діяльності агроосадиб. Переважна кількість цих чинників зумовлена не тільки тим, що сільський зелений туризм знаходиться на етапі свого формування, як виду економічної діяльності, а також у значній мірі не зрілістю інституційного забезпечення динаміки цього процесу. У цілому ми можемо спрогнозувати

подальші кроки щодо розвитку, при якому агросадиби, незважаючи на конкретні труднощі, повинні займати провідні позиції на ринку туристичних послуг і стануть превалюючим трендом щодо швидкого процесу розвитку сільського зеленого туризму. Проте велика кількість присадибних селянських господарств буде застосовувати цей тренд і зможе видозміниися у повноцінні суб'єкти туристичної діяльності в статусі агросадиб.

7). Зазначимо, що в Україні зберігається не зрозуміла ситуація: на протязі останнього часу не з'явилося жодного нормативного документа, в якому було узгоджено коротко- та довгострокові перспективи динамічного розвитку туристично ігалузії України загалом, а також, і сільського зеленого туризму. Звернемо увагу, що на сьогодні нез'ясованою залишається сутність поняття «сільський зелений туризм», що формує різне його визначення, адже досі ще не має закону, який би регулював його. Не з'ясовано його статус, як суб'єкта даного виду підприємницької діяльності, система оподаткування даного виду діяльності з реалізацією послуг сільського туризму є не конкретною, а стандартизація таких послуг формується на загальних вимогах. Варто також зазначити, що кордони ареалів сільських територій є досить умовними та мають можливість бути змінені у відповідності від сезону, відведеного часу на відпочинок та вікової категорії туристів. Наприклад, для присадибних селянських господарств, що розташовані вздовж або біля автомобільних доріг, що спрямовані до туристичних центрів, і які виявили бажання доєднатись до надання окремих туристичних послуг (проживання, харчування), органи місцевого самоврядування можуть розробити окрему програму допомоги з фінансуванням зазначених програм заходів для становлення підприємницької діяльності за рахунок коштів місцевих бюджетів, повернення відсотків за отримані кредити тощо. Проте, проведення таких заходів не виходить за межі повноважень органів самоврядування, а поглиблення їх змісту створює регіональне сприятливе інституційне середовище, в якому формуються стимули для економіко-господарської діяльності селян.

Отже, визначальним завданням у формуванні політики менеджменту сільським зеленим туризмом є координація активностей уряду, парламенту,

міністерств, відомств, та інших органів державної влади та місцевого самоврядування, у тому числі громадських організацій і підприємницьких інституцій для ефективнішого його розвитку в Україні. Для забезпечення сталого розвитку сфери відпочинку на теренах українського села, в умовах економічної кризи та повно масштабної війни повинні існувати налагоджені партнерські стосунки влади, бізнесу та професійних громадських організацій. Отже, виходячи із особливостей сьогодення стан економіки України, збільшення попиту на відпочинок у чистому навколишню природномродному середовищі та враховуючи потребу створення банку пропозицій щодо відпочинку у сільській місцевості, оперативною має бути підтримка з боку держави

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андреева Н., Нездойминов С., Дишловий І. Сучасна організація аграрного туризму в Україні як перспективний напрямок розвитку сільських територій. Економіст. 2011. №7 (297). С. 25–28.
2. Асоціація готельних об'єднань та готелів міст України. URL: <http://mydim.ua/information/union/hotelinua/>
3. Асоціація індустрії гостинності. URL: <http://aigu.org.ua/vnz.html>
4. Бейдик О. О. Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування: монографія. К.: ВПЦ «Київський університет», 2001. 395 с.
5. Биржаков М. Б. Система американского высшего и последипломного образования /М. Б. Биржаков // Туристические фирмы. - 1996. - Вып. 10. - С. 170-171
6. Биркович В.І. Сільський зелений туризм - пріоритет розвитку туристичної галузі України. Стратегічні пріоритети. Науково-аналітичний щоквартальний збірник. 2008. №1(6). С.138-143
7. Борушак М. Проблеми формування стратегії розвитку туристичних регіонів: монографія. Львів: ІРД НАН України, 2006. 288 с.
8. Волошенко С. С. Агротуризм як форма підприємництва в сільській місцевості регіону. Науковий вісник Ужгородського університету. 2011. Серія Економіка. Спецвипуск 33. Частина 3. С. 29–35.
9. Гловацька В. В. Розвиток підприємництва в системі становлення сільського (зеленого) туризму. Дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук.: спец. 08.00.04 / Гловацька Валентина Василівна. Івано-Франківськ, 2008. 188 с.
10. Гоблик В. В. Європейський досвід державного регулювання сільського зеленого туризму. International Scientific Journal. Електронний ресурс. URL: <http://www.inter-nauka.com/>

11. Гусєв В. О. Парадигма сталого інноваційного розвитку України / В. О. Гусєв, О. О. Мужилко // Економіка та держава. - 2011. - № 9. - С. 115-118
12. Дарчук В. Г. Формування стратегічних основ розвитку сільського (зеленого) туризму в Україні : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.03 / В. Г. Дарчук. - Донецьк, 2014. - 21 с.
13. Діяльність суб'єктів господарювання. Статистичні збірники 2017-2019 роки. Державна служба статистики України. Київ URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/09/Arch_dsg_bl.htm
14. Ілляшенко С. М. «Зелений» туризм як один з напрямів сталого розвитку регіону / С. М. Ілляшенко, Н. С. Ілляшенко, В. О. Щербаченко // Економіка України. - 2013. - № 8. - С. 33-39.
15. Закон України «Про особисте селянське господарство». №742-IV від 15 травня 2003 р. Відомості Верховної Ради України. 2003. №29. Ст. 232.
16. Закон України «Про стандартизацію». №1315-VII від 05.06.2014 р. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1315-18>.
17. Закон України «Про туризм». №324/95-ВР від 15 вересня 1995 р. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. Електронний ресурс. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80>
18. Захарова С. Г. Роль органів місцевого самоврядування в розвитку індустрії туризму. Держава та регіони. 2008. №4. С. 119–125.
19. Зелений туризм - панацея чи черговий міф? [Електронний ресурс] / Н. В. Васильєва. - Режим доступу : <http://www.greentour.com.ua>.
20. Кифяк В. Ф. Стратегія розвитку територіально-рекреаційної системи: теорія, методологія, практика: монографія. К.: Чернівці: Книги – ХХІ, 2010. 432 с.
21. Коробка С.В. ЗЕЛЕНИЙ ТУРИЗМ ЯК РІЗНОВИД ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. 2011. Вип.ІІ(42). Ч.1
22. Коробка С. В. Зелений туризм як фактор підвищення конкурентоспроможності сільської місцевості. Економіка. Управління. Інновації. 2012. №1 (7). URL: http://tourlib.net/statti_ukr/korobka.htm

23. Матвійчук Л. Ю., Тищук І. В. Сільський зелений туризм як фактор регіонального розвитку: методологічний аспект та практичний досвід: монографія. Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2017. 260 с.

24. Нездоймінов С. Г. Туризм як фактор регіонального розвитку: методологічний аспект та практичний досвід: монографія. Одеса: Астропринт, 2009. 304 с.

25. Панасюк О. Ю. Міжнародний досвід розвитку сільських територій в умовах децентралізації влади. Інвестиції: практика та досвід № 23/2015. С. 120–125. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/23_2015/25.pdf.

26. Папп В. В. Сільський зелений туризм як пріоритетний напрям розвитку сільських територій України. Агросвіт №18. 2015. С. 17–22. Електронний ресурс. Режим доступу: http://www.agrosvit.info/pdf/18_2015/4.pdf

27. Пітюлич М.М., Михайлюк І.І. ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ ТА ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН Науковий вісник Ужгородського університету. 2011. Серія "Економіка". Спецвипуск 33. Частина 3. С.154-158

28. Пінчук Т.А. Агротуризм як форма підприємництва у сільській місцевості // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Економіка. 2009. Спецвип. 28, част.3. С. 49

29. Природно-заповідний фонд Полтавщини URL : <http://www.eco-poltava.gov.ua>

30. Про сільський та сільський зелений туризм. Постанова Верховної Ради України про прийняття за основу проекту Закону України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2179-15>.

31. Проблеми розвитку туризму і готельного господарства: регіональний аспект: монографія; за заг. ред. І. М. Писаревського; Харк. нац. акад. міськ. госпва. Х.: ХНАМГ, 2009. 276 с.

32. Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про особисте селянське господарство» №4368 від 15.04.2009 р. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JF3DC00I.html.

33. Рутинський М. Й., Зінько Ю. В. Сільський туризм. К.: Знання. 2006. 271 с.
34. Сільський зелений туризм в деталях.
URL:file:///C:/Users/user/Desktop/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%97/zelenijturizm_v_detaljakh.pdf
35. Смолій В. А. Енциклопедичний словник-довідник з туризму / В. А. Смолій, В. К. Федорченко, В. І. Цибух. - К. : Слово, 2006. - 372 с.
36. Спілка сприяння розвитку сільському зеленому туризму. URL:
<http://www.greentour.com.ua>